

NATİQ AXUNDOV, HÜMEYİR ƏHMƏDOV,
XURAMAN SƏLİMOVA, NƏZAKƏT ƏLİYEVƏ

TEKNOLOGİYA

4-cü sinif

MÜƏLLİM ÜÇÜN METODİK VƏSAİT

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
17.06.2011-ci il tarixli 1133 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir.*

ASPOLİQRAF

BAKİ-2015

Elmi məsləhətçi: **Abdulla Mehrabov**
texnika elmləri doktoru, professor,
Rusiya Təhsil Akademiyasının akademiki

Rəyçilər: **Fərrux Rüstəmov**
pedaqoji elmlər doktoru, professor
Sabir Novruzov
metodist müəllim

Elmi redaktor: **Akif Abbasov**
pedaqoji elmlər doktoru, professor

Axundov N., Əhmədov H., Səlimova X., Əliyeva N.
A95 Texnologiya. 4-cü sinif. Müəllim üçün metodik vəsait.
Bakı, «Aspoliqraf», 2015, 96 səh.

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

© Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyi, 2015

Natiq Lütviq oğlu Axundov
Hümeyir Hüseyn oğlu Əhmədov
Xuraman Rəcəb qızı Səlimova
Nəzakət Səlim qızı Əliyeva

TEKNOLOGİYA
4-cü sinif
(Müəllim üçün metodik vəsait)
Bakı, «Aspoliqraf», 2015.

Redaktoru **Sevinc Nuruqızı**
Bədii və texniki redaktoru **Abdulla Ələkbərov**
Kompüter tərtibatçısı **Səadət Quluzadə**
Rəssamı **Gündüz Ağayev**
Korrektoru **Ülkər Şahmurova**

Çapı imzalanmışdır 03.02.2015. Kağız formatı 57x82¹/₈.
Ofset çapı. Ofset kağızı. Məktəb qarnituru. Fiziki çap vərəqi 12.
Uçot nəşr vərəqi 10,9. Sifariş 9. Tiraj 7900. Pulsuz.

«Aspoliqraf LTD» MMC
Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 121^B
e-mail: as_poliqraf@box.az

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Ümumtəhsil məktəblərinin IV sinfi üçün «Texnologiya» fənni üzrə dərslik komplekti hazırlanarkən şagirdyönümlülük, nəticəyönümlülük, öyrədən və öyrənenin işini asanlaşdırmaq əsas məqsəd olmuşdur. Materialların seçilməsində, hazırlanmasında və tərtibində şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri, psixoloji durumu, məktəblərin maddi-texniki bazası, gender bərabərliyi də nəzərə alınmışdır. Hər bir mövzu özünəməxsus dərs modeli əsasında təqdim olunmuşdur.

Məlum olduğu kimi, 2005-ci ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (sağlamlıq imkanları məhdud olan) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə İnkişaf Proqramı həyata keçirilməyə başlamışdır. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar təbii ki, bu qayğının bir komponenti kimi xüsusi təhsilə də ehtiyac duyurlar. Bu isə **inklüziv təhsili** zəruri edir. Ölkəmizdə həyata keçirilən təcrübə çərçivəsində inklüziv təhsili tətbiq edən pilot məktəblər fəaliyyət göstərir. Bunu nəzərə alaraq, vəsaitdə inklüziv təhsildə vacib olan bəzi məsələlərin şərhini verməyi vacib hesab edirik.

Inklüziv təhsil hər bir şagirdə psixoloji dəstək verilməsini, ona qarşı diqqətli olmağı, onun üçün nəticəyönümlü təlimi təmin edən şərait yaradılmasını nəzərdə tutur. Hər bir şagird, əslində, fərdi yanaşma tələb edir. Hər bir sinifdə bu və ya digər dərəcədə belə problemli uşaq ola bilər. Bu halda müəllimlər adaptasiya və modifikasiya strategiyalarından istifadə edərək xüsusi təhsilə ehtiyacı olan uşaqların qruplarda iştirakını təmin edərək, onların təlimdə müvəffəqiyyət qazanmasına nail ola bilərlər. Adaptasiya xüsusi təhsilə ehtiyacı olan şagird üçün tapşırığın daha əyani şəkildə təqdim edilməsidir.

Modifikasiya məsələnin məzmununun sadələşdirilməsidir. Sinifdə autist (özünə qapılan) şagird varsa, diqqətinin məhdud olduğunu nəzərə alaraq müəllim tapşırıqları onun üçün sadələşdirir.

Qeyd etməliyik ki, müəllim vəsaitində IV sinif üzrə standartlar əsasında dərslərin tədrisi mərhələləri araşdırılmış, məzmun standartlarının reallaşma və inteqrasiya cədvəlləri, illik planlaşdırma nümunəsi verilmişdir. Verilmiş dərs nümunələrində dərslərin hər mərhələsində müəllim və şagirdin fəaliyyəti açıqlanmışdır. Tədris prosesində şəraitə uyğun olaraq metodlar, vasitələr, tədqiqat sualları dəyişə bilər.

Artıq respublikamızda şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistem müvəffəqiyyətlə tətbiq olunur. Məzmun standartlarının mənimsənilməsi istiqamətində müxtəlif qiymətləndirmə növlərindən istifadə edilir. Bu qiymətləndirmə növləri müvafiq məsələlərə aydınlıq gətirmək məqsədi daşıyır:

İlkin səviyyənin qiymətləndirilməsi (diaqnostik qiymətləndirmə) şagirdin artıq nələri bildiyini müəyyən edir və təlimin düzgün qurulmasında müəllimə kömək edir. Şagirdlər əsas bilik və bacarıqlara müəyyən dərəcədə malikdirlərmə? Şagirdlər tədris olunmuş materialın hansı hissəsini bilirlər?

Şagird irəliləyişlərinin monitorinqi (formativ qiymətləndirmə) vasitəsilə tədrisin düzgün istiqamətləndirilməsi həyata keçirilir. Standartların mənimsənilməsinə doğru şagirdlər kifayət qədər irəliləyə bilirlərmə? Hər altı həftədən gec olmayaraq, şagirdlərin standartlar üzrə nailiyyətlərinin daha ümumi monitorinqi təşkil edilməlidir.

Yekun (summativ) qiymətləndirmə. Yekun (summativ) qiymətləndirmə aşağıdakı suallara cavab verir: Şagird materialı bilir və başa düşürmü? Bildiklərini tətbiq edə bilirmi? Daha irəli getməyi üçün lazımı səviyyəyə çatmışdırmı? Şagirdlərin bilik və bacarıqlarını hər bir mövzu ilə bağlı qiymətləndirmək üçün metodik cədvəl nümunəsinin müəllim vəsaitinə daxil edilməsi də məqsədgəng hesab edilmişdir.

Qrup işinin qiymətləndirilməsi (istənilən meyarla və əlaqələndirilə bilər)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
1. Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirmə				
2. İş vaxtında yerinə yetirmə				
3. Təqdim etmə				
4. Əməkdaşlıq etmə				

Vəsaitdə verilən bütün dərs modelləri, yeni interaktiv təlimlə keçirilən dərslərin strukturunu əks etdirir. «Texnologiya» fənni üzrə məzmun standartları əsasında hazırlanmış dərs modellərində şagirdlərin idraki, informativ-kommunikativ, psixomotor fəaliyyətlərinin inkişafı, habelə zəruri vərdislərə yiyələnmələri diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Təqdim olunan dərslərə yaradıcı yanaşmaqla onları rəngləndirmək və daha maraqlı etmək müəllimin ixtiyarına verilir. Başlıcası, şagird tələmində biliklərin müstəqil qazanılmasına imkan və şərait yaratmaq, «öyrənməyi öyrətmək» prinsipinə sadıq qalmaq lazımdır.

Məzmun standartlarının reallaşdırma cədvəli

Standart	Mövzu	Dərsin №-si	Dərsin səhifə №-si	Vəsaitin səhifə №-si
1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	Texnologiyaların inkişafı	1	6	8
1.1.2.; 1.1.1.	İstehsalat müəssisələri və istehsal	2	10	11
1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	Emal texnologiyaları və vasitələri	3	13	14
2.1.2.; 2.1.3.; 2.1.1.	Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı	4	16	17
2.1.4.	Məişət texnikası	5	18	20
3.1.1.; 3.1.2.	Özümüxə xidmət edək, sağlamlı-ğımızı və bitkiləri qoruyaq	6	19	23
3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	7	20	25
3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	Qonaq və bayram süfrələri	8	23	28
3.1.3.	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	9	27	32
1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	10	29	34
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.	Bədii işlər üçün çərçivə	11	32	37
4.1.1.; 4.1.2.; 4.1.3.	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	12	34	40
4.1.1.; 4.1.2.; 4.1.3.	Xırdavat üçün sandıqça	13	38	43
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızqatlama sxemləri	14	41	45
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızdan baş geyimləri	15	43	48
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Ornamentlər	16	46	51
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çoxqatlı cizma	17	49	54
4.1.2.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dərinləşdirilmiş relyef	18	50	56
1.1.1.; 1.2.1.; 4.1.3.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	19	51	58
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 4.1.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.	Qat-qatlığın dizaynı	20	52	60
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çəmən tikmə	21	53	62
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Uğək tikişi	22	55	65

İZAHAT VƏRƏQİ

Standart	Mövzu	Dərsin №-si	Dərsin səhifə №-si	Vəsaitin səhifə №-si
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla	23	57	67
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Qablaşdırmanın bağlanması	24	59	70
1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.5.	Bədii quraşdırma. Dizayn	25	60	72
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Pəpə-məşədən hazırlanmış məmulatlar	26	62	75
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	27	65	78
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dəridən məmulatların hazırlanması	28	67	81
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Plastik butulkadan məmulatlar	29	69	84
1.1.1.; 1.3.5.	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	30	71	86
1.1.1.; 1.2.1.; 1.3.5.	Lobzıklə mişarlama	31	74	89
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Hərəkətli oyuncaqlar	32	77	91

IV SİNİF ÜÇÜN TEXNOLOGİYA FƏNNİNİN İLLİK PLANLAŞDIRILMASI

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Diaqnostik qiymətləndirmə					2
Texnologiyalar və texnoloji vasitələr	Texnologiyaların inkişafı	1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	A.-d.: 1.1.1.; İnf.: 4.1.1.; H.-b.: 4.2.1.	Pəşələri əks etdirən şəkillər, insanın əmək fəaliyyətinin məqsədlərini əks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri	2
	İstehsalat müəssisələri və istehsal	1.1.2.; 1.1.1.	A.-d.: 1.1.1.	Dərslik, iş vərəqləri, tikintibərkitmə kombinatının, süd kombinatının, maşın zavodunun, tikinti fabrikinin, ayaqabı fabrikinin, toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotoşəkillər	2
	Emal texnologiyaları və vasitələri	1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	A.-d.: 1.1.1.; 1.1.2.	Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çəkic, elektrik burğusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.	2
	Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı	2.1.2.; 2.1.3.; 2.1.4.	A.-d.: 1.1.2.; 2.1.3.	Texnoloji vasitələr (çilingər alətləri, xarxat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri	1
	Məişət texnikası	2.1.4.	H.-b.: 4.2.1.; A.-d.: 1.1.2.; 2.1.3.	Məişət texnikası təsvir edilmiş şəkillər, dərslik	1

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İntegrasiya	Resurslar	Saat
Məişət mədəniyyəti	Özümüzə xidmət etmək, sağlamlığımızı və bitkiləri qoruyaq	3.1.1.; 3.1.2.	H.-b.: 4.1.1.; 4.1.3.; 1.3.2.; 1.4.1.; A.-d.: 2.1.3.	Dərslik özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks etdirən şəkillər, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, yemək süfrələrini əks etdirən şəkillər (səhər, nahar, şam yeməkləri)	2
	Qonaq və bayram süfrələri	3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.; 3.1.3.;	H.-b.: 3.1.1.; A.-d.: 2.1.3.	Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinə aid şəkillər, süfrə ləvazimatlarının şəkilləri	2
	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	3.1.3.	H.-b.: 2.1.2.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, günün müxtəlif vaxtını əks etdirən süfrə şəkilləri	2
Kağız və kartonun emalı	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, sıgallayıcı, dərslik, rəngli kağız, PVA yapışqanı və parça	2
	Bədii işlər üçün çərçivə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 2.2.6.	Rəngli kağız dəsti, modullar, sıgallayıcı, xətkəş, qayçı, qələm, dərslik, fotosəkil üçün çərçivə	2
	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	4.1.2.; 4.1.1.; 4.1.3.	H.-b.: 2.1.1.; 2.1.2.; T.-i.: 4.1.2.	Kağız, rəngli karandaş, sıgallayıcı, xətkəş, qayçı, PVA yapışqanı, fırça, karandaşqabının şəkl	2
	Xırdavat üçün sandıqca	4.1.1.; 4.1.2.; 4.1.3.	H.-b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 2.2.6.; T.-i.: 4.1.2.	Sandıqca, karton, PVA yapışqanı, parça, qayçı, flomaster, dərslik	2
Kağızqatlama və naxışkəsmə	Kağızqatlama sxemləri	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; A.-d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, dərslik	2
	Kağızdan baş geyimləri	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, sıgallayıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				1
	Ornamentlər	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluətləri, PVA yapışqanı, parça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton	2
	Çoxqatlı cizma	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; T.-i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.	Hazır çoxqatlı cizmalar, müxtəlif kəşif alətləri, metal örtüklü karton, plastilin, pannaol və şəkillər	2
Yapma	Dərinləşdirilmiş relyef	4.1.2.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Karton, plastilin dəsti, heykəl nümunələri, heykəltəraş bıçağı	2
	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	1.1.1.; 1.2.1.; 4.1.3.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrit qutusu, dərslik, heykəltəraş bıçağı	2
	Qab-qacağın dizaynı	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.2.5.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 1.1.2.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6.	Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1

İZAHAT VƏRƏQİ

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Tikmə və naxışlama	Çarpaz tikmə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6. F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, iş vərəqləri, çarpaz tikmə nümunələri	2
	İlgək tikişi	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6. F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri	2
	Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqi, çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla nümunələri	2
Müxtəlif materiallardan quraşdırma	Qablaşdırmanın bağlanması	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.-d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.	Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncaq qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Bədii quraşdırma. Dizayn	1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.5.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Karton, plastilin dəsti, diş çöpü, müxtəlif şəkillər, dərslik	1
	Papye-maşedən hazırlanmış məmulatlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; T.-i.: 4.1.2.	Qəzet kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çirş, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya, xırdə dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və fırçalar	2
	Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün fırça, dərslik, iş vərəqi, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa	2
	Dəridən məmulatların hazırlanması	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Plastik butulkadan məmulatlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Plastik butulka, qayçı, bıçaq, sıgallayıcı, dəftərxana bıçağı	2
	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	1.1.1.; 1.3.5.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Altıq nümunələri, oduncaq yapışqanı, dərslik, miqar, bıçaq, lobzik	1
	Lobziklə mişarlama	1.1.1.; 1.2.1.; 1.3.5.	H.-b.: 4.2.1.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, lobzik	1
	Hərəkətli oyuncaqlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.-b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.-i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Məfil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altıq, mis məfil, yapışqan, yapışqan üçün fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster	2
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				1
Cəmi:					68

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

DƏRS 1

MÖVZU: TEXNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI
(2 saat)

STANDART 1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

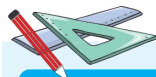
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.
2. Texnoloji maşınlar haqqında kiçik təqdimatlar edir.
3. Texnoloji maşınları və texnoloji vasitələri fərqləndirir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.; İnf.: 3.2.6.; H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Peşələri əks etdirən şəkillər, insanın əmək fəaliyyətinin məhsədlərini əks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

İmənə: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. İnsan əməyi haqqında nə deyə bilərsiniz?
2. İnsanın əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda məqsədi nədir?
3. Peşələr haqqında nə deyə bilərsiniz?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs 1

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI

Texnologiyalar haqqında nəyi biliriksən?

İnsan qədim zamanlardan öz həyat səviyyəsini və əmək şəraitini dəyişən və yüngülləşdirən kəşflər edirdi. Bir neçə min il bundan əvvəl insan özələ qüvvəsindən istifadə edərək bütün işləri özü görürdü. Sonralar o, heyvanları əhliləşdirməyi və onlardan öz əməyinin yüngülləşdirilməsində və zəruri tələbatlarının ödənilməsində istifadə etməyi öyrəndi.

Daha sonra insan ağır işlərdə ona kömək edən sadə mexanizmləri hazırladı. Su və küləyin təbii enerjisindən istifadə etməyi öyrəndi.

Buxarın gücündən istifadə ideyası buxar maşınlarının yaradılmasına səbəb oldu.

Bundan sonra daxiliyanma mühərriki ixtira olundu. Bu ixtira yeni maşınlar yaratmağa imkan verdi.

6

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs 1

Bəşəriyyət kömür, neft, qaz əldə etməyi və onları yanacaqə çevirməyi, elektrik enerjisi əldə etməyi və onu işığa, istiliyə, mexaniki hərəkətə çevirməyi öyrəndi.

XX əsrdə isə insanlar informasiyaların ötürülməsi və saxlanması üçün yeni üsulları düşüncə tapdılar və xüsusi texniki vasitələr – televizorlar, mobil telefonlar, fotoaparat və videokameralar, kompüterlər yaratdılar.

Kompüterin, telefonun və modem adlanan xüsusi qurğunun köməyi ilə ümumdünya informasiya şəbəkəsinə – internetə giriş əldə edildi.

İnternetin köməyi ilə insanlar yenilikləri öyrənir, qəzet, jurnal, kitab oxuyur, sənətin və texnologiyaların tarixi ilə tanış olurlar. Kitabxanaların və tədris ocaqlarının saytlarına daxil olmaqla təhsilə, işə və həyatın digər sahələrinə aid vacib məlumatları əldə edirlər. Onları maraqlandıran istənilən sualı müxtəlif ölkələrdə yaşayan həmkirləri ilə müzakirə edə bilərlər.

7

Tədqiqat sualı:

– Texnologiyaların inkişaf etməsinə səbəb nədir?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhifələri açmağı tapşırır.

I qrup. Səhifə 6–9-da gördüyünüz şəkillərlə əlaqədar pərspektiv insanlığın tələbatına uyğun olaraq sadədən mürəkkəbə doğru sıralayın.

II qrup. İnsanın əmək fəaliyyətindəki rolunu açıqlayın.

III qrup. Məişət cihazlarının və çuqun vasitələrin yaranma səbəblərini deyən.

IV qrup. Məişət avadanlığının və cihazların insanın inkişafında hansı mühüm əhəmiyyəti olduğunu izah edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə kömək tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Qruplar işlərini təqdim edirlər. Müəllim şagirdlərin işlərini təhlil edərək münasibətini bildirir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs 1

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Son yüz ildə gündəlik həyatda insanın əməyini yüngülləşdirən bir çox məişət cihazları kəşf edilmişdir. XX əsrin əvvəlində yaradılmış məişət cihazları hazırda istifadə etdiyimiz müasir cihazlardan çox fərqli olub. Məsələn, ilk tozsoran maşın 1904-cü ildə ixtira olunmuşdur. Bu maşın tozu əllə sıxılan xəzlərin köməyi ilə təmizləyirdi.

İlk paltaryuyan maşın işi içərisinə paltar qoyularaq dəstəyin fırladılması ilə hərəkətə gətirilən taxta ləyəndən ibarət idi.

XIX əsrin əvvəlinə qədər yeməyi sobalarda hazırlayırdılar, sonra kömür və ya odunla qızdırılan çuqun pilotələr düşünüb tapdılar. İlk qaz pilotəsi XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində yarandı.

8

Dərs 1

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

1895-ci ildə radioqəbuledici kəşf edildi. Sonra XX əsrin 20-ci illərində radioqəbuledicilərin kütləvi istehsalına başlandı. Onların səsi çox zəif olduğundan dinləmək üçün qulaqcıqlardan istifadə edilirdi.

XX yüzilliyin 30-cu illərində televizor kəşf olundu. O, ağ-qara təsvirli parıldayan ekrana malik idi.

SUALLAR

1. Siz hansı məişət cihazlarını tanıyırsınız?
2. Onlar insana necə kömək edir?
3. Məişətdə sizə hansı məişət texnikası kömək edir?
4. Məişət cihazlarından istifadə etməklə evdə görülən hansı işlər sizin daha çox xoşunuza gəlir?

Texnologiyaların inkişaf mərhələlərini ardıcılıqla sadalayın.

9

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. İnsanlar öz tələbatını ödəmək üçün əvvəllər nələrədən istifadə ediblər? (*Heyvan əməyindən və sadə əmək alətlərindən.*)
2. Sadə mexanizm nə deməkdir? (*Sadə əmək alətləri və qurğular.*)
3. Texnologiya nədir? (*İnsanların öz həyatlarını yaxşılaşdırmaq və dəyişmək üçün istifadə etdikləri üsul və qaydalar texnologiya adlanır.*)
4. Hansı xüsusi texniki vasitələri tanıyırsınız? (*Televizor, mobil telefon, kompüter.*)
5. Köhnə texnologiyalar əsasında yaradılmış hansı yeni cihaz və qurğuların adını sadalaya bilərsiniz? (*Əl ilə sıxılan xəzlər vasitəsilə işləyən təmizlik qurğusunu müasir tozsoran, dəstəyin fırladılması ilə hərəkətə gətirilən taxta ləyəni paltaryuyan maşın əvəz etdi.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim sualların cavabını ümumiləşdirir və bir daha insan əməyi, peşələr, mexanizmlər və yeni texnologiyalar üzərində dayanır. Bəzi yeni məişət texnikasını və texnoloji avadanlıqları sadalayır.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Texnologiyaların inkişafını müəyyənləşdirmə					
Texnologiyaların inkişafını misallarla izah etmə					
Məişətdə texnologiyaların inkişafını misallarla izah etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

MÖVZU: İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL (2 saat)

STANDART 1.1.2.; 1.1.1.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Tanıdığı emal texnologiyasının tətbiq edildiyi istehsal sahəsində (zavod, fabrik, kombinat) tam məlumata malik olduğunu nümayiş etdirir.
2. Müxtəlif emal texnologiyaları ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

RESURLAR

Dərslik, iş vərəqləri, ət kombinatının, süd kombinatının, maşın zavodunun, tikiş fabrikinin, ayaqqabı fabrikinin, toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotosəkillər

Dərs 2

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL

Minilliklər boyu insanlar yaşayış yerləri tikməyi, qida əldə etməyi, həyat üçün lazım olan məmulatlar yaratmağı və istehsal etməyi öyrənmişlər.

Bəs istehsal nədir?
İstehsalat müəssisəsi nəyə deyilir?

İstehsal təbii xammalın, materialların və enerjinin emalı nəticəsində həyat üçün zəruri olan əşyaların, əmək alətlərinin, mexanizmlərin, maşınların, nəqliyyat vasitələrinin, rabitə və informasiya vasitələrinin hazırlanmasıdır.

Yuxarıda sadalananlar **istehsalat müəssisələrində** istehsal olunur.

Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?
Zavod, fabrik və kombinat haqqında nə bilirsiniz?

Zavod böyük istehsalat müəssisəsi, daha doğrusu, istehsalı mexanikləşdirilmiş proseslərdən ibarət sənaye müəssisəsidir. Məsələn, avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviasiya zavodu, şüşə zavodu və s.

Zavodlarda fəhlələr və ya avtomatik mexanizmlər məmulatı ardıcıl olaraq yığırlar. Avtomobil zavodunda avtomobilləri yığma konveyer üsulu ilə hazırlayırlar.

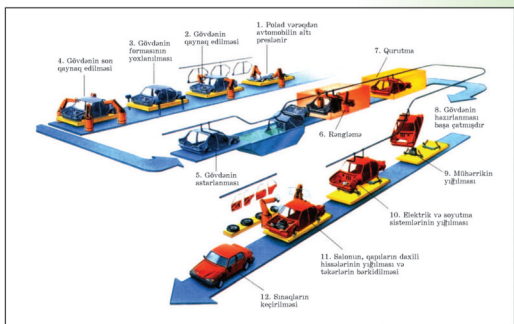

10

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs 2

Şəklə baxaraq kütləvi avtomobil istehsalının müasir texnologiyaları haqqında danışın.

1. Pəncərə və qapı avtomobilin altı prəntədir.
2. Gövdənin qaynaq edilməsi.
3. Gövdənin formalaşdırılması.
4. Gövdənin son qaynaq edilməsi.
5. Gövdənin asarlanması.
6. Rəngləmə.
7. Qoruma.
8. Gövdənin bəzələnməsi, bəzə edilməsi.
9. Mühərrikin yığılması.
10. Elektrik və suutma sistemlərinin yığılması.
11. Səlonun, qapıların daxili hissələrinin yığılması və təkerlərin bərkidilməsi.
12. Maşınların keçirilməsi.

Fabrik* – çoxlu sayda fəhləsi olan, sifariş əsasında deyil, kütləvi məmulat istehsal edən iri sənaye müəssisəsidir (məsələn, tikiş fabriki, girdiyat fabriki, corab fabriki, çay fabriki, mebel fabriki və s.).

* Fabrik – latın sözü olub, «emalatxana» deməkdir.

11

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir.

1. Sizcə, istehsalat nədir?
2. Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?

Şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat sualı

– Zavod, fabrik və kombinatların hər biri ayrı-ayrılıqda hansı funksiyaları yerinə yetirir?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərin diqqəti dərsləyə yönəldilir (səh. 10–12). Müəllim şagirdləri 5 qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. İstehsalat müəssisəsi və istehsal dedikdə nə başa düşdüyünüzü izah edin.

II qrup. Zavod nədir və onun istehsalat müəssisəsi kimi nələr istehsal etdiyini danışın.

III qrup. Səh. 11-dəki şəkillərə baxaraq müasir texnologiyalar haqqında danışın.

IV qrup. Fabrik nədir və o necə sənaye müəssisəsidir?

V qrup. Kombinat nədir və o, özündə hansı müəssisələri birləşdirir?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. İstehsalat müəssisəsi nə deməkdir? (*Hansısa bir məhsul istehsal edən müəssisə.*)
2. Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız? (*Fabrikalar, zavodlar, kombinatlar.*)
3. Zavod nədir? (*Avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviacya zavodu, şüşə zavodu və s.*)
4. Fabrik nədir? (*Tikiş fabriki, şirniyyat fabriki, corab fabriki, ayaqqabı fabriki, mebel fabriki və s.*)
5. Kombinat nədir? (*Metallurgiya kombinatı, kimya kombinatı, evtikmə kombinatı, ət kombinatı və s.*)
6. Müasir dövrə uyğun istehsalatın hansı texnologiyaları haqqında danışa bilərsiniz? (*Sadədən mürəkkəbə.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və cavabları ümumiləşdirir. Bir daha istehsalat sahələri üzərində dayanır.

Dərs 2

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Kombinat* — kütləvi istifadə üçün vahid təyinatlı məhsul istehsal edən bir neçə müəssisənin bir istehsalatda birləşməsidir (məsələn, metallurgiya kombinatı, kimya kombinatı, evtikmə kombinatı və s.).

Metallurgiya kombinatının sxemini nəzərdən keçirin və kütləvi istehsalın müasir texnologiyaları haqqında, məsələn, metal məmulatlar haqqında danışın.

Metallurgiya kombinatı:
1. Domna peçi; 2. Peçə daxil olan xammal; 3. İçərisində oksigen və işlənmiş qaz olan qurğular; 4. Öridilmiş poladdan pastahlar hazırlayan sexlər; 5. Metal emal edən sexlər; 6. Rəhbərlik və quraşdırma bürosu; 7. Hazır məhsul anbarı

SUALLAR

1. Sizə məlum olan istehsal məhsullarının adını sadalayın.
2. Məhsullar harada istehsal olunur?
3. İstehsal haqqında fikirlərinizi söyləyin.
4. Zavodla fabrik arasında fərq nədədir?
5. Kombinat haqqında fikirlərinizi söyləyin.

Tanıdığınız istehsalat müəssisələri haqqında danışın.

12

* Kombinat — latın sözü olub «birləşmiş» deməkdir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar				
	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
İstehsalat sahələrini tapma					
Emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı təqdimat etmə					
İstehsalat müəssisəsinin hansı funksiyaları yerinə yetirdiyini izah etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS
3

**MÖVZU: EMAL TEXNOLOGİYALARI
VƏ VASİTƏLƏRİ (2 saat)**

STANDART 1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı təqdimatlar edir.
2. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçir.
3. Məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
4. Texnoloji vasitələr haqqında kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.ə: 1.1.1.; 1.1.2.

DƏRSİN TƏPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin həmləsi

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs
3

EMAL TEXNOLOGİYALARI VƏ VASİTƏLƏRİ

İstehsalat müəssisələrində istehsal olunan məmulat necə hazırlanır?

Emal texnologiyaları haqqında nə bilərsiniz?
Hansı emal texnologiyaları sizə tanışdır?

İstehsalat müəssisələri müxtəlif məmulatlar istehsal edir. Məmulatı hazırlamaq üçün materialı emal etmək lazımdır. Materialı emal etmək üçün isə müxtəlif emal texnologiyalarından istifadə edilir.

Emal texnologiyaları – məmulatın hazırlanması prosesində materialın, xammalın və ya yarımfabrikatın vəziyyətinin, xassələrinin və formalarının dəyişdirilməsi üçün istifadə olunan texnoloji əməliyyatlardır. Ölçmə, nişanlama, kəsmə, dəşmə, yapma, birləşdirmə, qatlama, tikmə, hörmə və s. emal texnologiyalarıdır.

Emal vasitələri haqqında nə deyə bilərsiniz?
Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?
Onların təyinatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Materialın formasını və ölçüsünü dəyişən bütün alətlərə **emal vasitələri** deyilir. İnsan tərəfindən istifadə olunan alətlər emal vasitələridir. Emal vasitələrinə və onların təyinatına nəzər yetirək.

Qayçı – kəsici alətdir.

Məişət qayçısı ilə kağızı, parçanı, eləcə də saç və dirnaqları kəsirlər. Dəmir lövhəni və kabeli kəsmək üçün isə müxtəlif növ istehsalat qayçıları mövcuddur. Hidravlik qayçılardan xilasedicilər yol nəqliyyat hadisələri nəticəsində zərər çəkmiş insanları avtomobildən çıxarmaq məqsədi ilə geniş istifadə edirlər.

Vintaçan – başlığında şlisi* olan yivli məmulatları bərkitmək və açmaq üçün nəzərdə tutulmuş çilingər əl alətidir.

* Şlis – yarıq

13

Dərs
3

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

İynə – sort materialdan hazırlanmış, bir tərəfdən sap üçün qulaqcığı olan, şişuclu, nazik, uzunsov alətdir. İynənin köməyi ilə tikmə əməliyyatı yerinə yetirilir.

Çəkic – zərbə alətidir, mısır vurmaq, məmulatı döyüb yastılmaq və xırdalamaq üçün istifadə edilir. Çəkic insanın istifadə etdiyi ən qədim əl alətidir.

Elektrik burğusu – dəşik açmaq üçün nəzərdə tutulmuş elektromexaniki alətdir. Onun köməyi ilə xarraz, çilingər və dülgər işlərində dəşmə əməliyyatları yerinə yetirilir.

Balta – kəsici alətdir. Onun tiyəli metal başlığı ağac dəstəyə geydirilmişdir. Baltadan, adətən, ağacı qırmaq, doğramaq və ya ona görkəm vermək üçün istifadə olunur.

Məngənə – çilingər və ya xarraz alətidir. Müxtəlif emal növlərində (mıxarlama, burğulama, yonma və s.) detalları bərkitmək üçün istifadə edilir. Məngənə bir cüt paralel dodaqdan ibarətdir. Dodaqlardan biri, adətən, tərpənməz olur, ikincisi detalı vintin köməyi ilə sıxılır. Çilingər məngənəsi çox vaxt metaldan, xarraz məngənəsi isə ağacdən hazırlanır.

Rəndə – oduncağı yonmaq üçün istifadə olunan əl alətidir. Rəndədən ağac məmulatlarının səthini yonub bərabərləşdirmək, hamarlamaq onların ölçülərini azaltmaq üçün istifadə olunur.

Bıçaq – kəsici alətdir. O, kəsici tərəfi çox iti olan paz və dəstəkdən ibarətdir. Pazın batıcı ucu ola bilər. Müxtəlif alətlərin – dəzgahların, maşın və mexanizmlərin (məsələn, rəndə, otəkən maşın, buldozer və s.) kəsici hissələri bıçaq adlanır.

14

RESURSLAR

Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çəkic, elektrik burğusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Emal texnologiyaları haqqında nə bilərsiniz?
2. Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Texnoloji əməliyyatların yerinə yetirilməsində emal vasitələrinin hansı mühüm rolunu oynayır?

Tədqiqat sual ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

15

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dərs 3

Mişar — bərk materialları (oduncaq, metal, plastik kütlə, daş və s.) kəsmək (mişarlamaq) üçün çoxlu sayda kəsici dişləri olan əl alətidir.

Biz — dəstəli iynədir. Ayaqqabı ustaları tərəfindən sıxlığı çox olan materialları (məsələn, dərinli) dəşmək üçün istifadə olunur. Biz xarxat və dülgər işində də tətbiq edilir, dəftərxana və ləvazimatı kimi, elektrik quraşdırma aləti kimi də istifadə olunur. Bizim dəstəyi ağacdən, plastik kütlədən və ya metaldən ola bilər.

Burğu — deşik açmaq üçün nəzərdə tutulmuş deşici alətdir. Burğu, həm də genişlətmə üçün, yəni kiçik ölçülü deşiyi böyütmək üçün tətbiq oluna bilər.

Bel — dəstəyə geydirilmiş müstəvişəkilli enli paz ağızlığı olan əl alətidir. Bel torpaqda qazma, təmizləmə, daşıma əməliyyatları üçün istifadə edilir.

SUALLAR

1. İstehsalat müəssisələrində məmulat necə hazırlanır?
2. Hansı emal texnologiyalarını tanıyırsınız?
3. Emal texnologiyaları nə üçündür?
4. Emal vasitələrindən hansı məqsədlə istifadə olunur?
5. Sizə məlumdur ki, emal vasitələri ilə hansı texnoloji əməliyyatlar yerinə yetirilir?

 Dərzi və xarxat alətləri, onların yerinə yetirdiyi texnoloji əməliyyatlar haqqında danışın.

15

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 5 qrupa bölür. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhi-fələri açmağı tapşırır.

I qrup. Ölçmə və birləşdirmə üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

II qrup. Materialı emal etmək üçün hansı emal texnologiyalarından istifadə olunur və necə?

III qrup. Dəşmə və yapma üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

IV qrup. Tikmə, hörmə və qatlama üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

V qrup. Kəsmə və nişanlama üçün istifadə edilən alətlərin adını və onlardan hansı məqsədlər üçün istifadə edildiyini deyən.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Siz hansı əmək alətlərini tanıyırsınız? (*Şagirdlər bir neçə əmək alətinin adını sadalayır.*)
2. Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (*Bıçqı, mişar, qayçı, bıçaq.*)
3. Siz hansı deşici alətləri tanıyırsınız? (*Riz, burğu, elektrik burğusu.*)
4. Bu alətlərlə işlədikdə hansı təhlükəlik texnikası qaydalarına əməl etmək lazımdır. (*Təhlükəsizlik qaydaları sadalana.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və qeyd edir ki, emal vasitələrinin köməyi olmadan emal texnologiyalarını həyata keçirmək qeyri-mümkündür. Onlar insanın əməyini yüngülləşdirir və vaxta qənaət edir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Emal texnologiyaları və vasitələrini müəyyən etmə						
Emal texnologiyası və vasitələrinin hansı istehsal sahəsində istifadə olunduğunu şərh etmə						
Texnoloji vasitələri şərh etmə						
Təqdimat etmə						
Əməkdaşlıq etmə						

DƏRS 4

MÖVZU: TEXNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ MAŞINLARIN TƏSNİFATI (1 saat)

STANDART 2.1.2.; 2.1.3.; 2.1.1.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Texnoloji maşınların və texnoloji vasitələrin təsnifatını aparır.
2. Texnoloji maşınlar haqqında təqdimat edir.
3. Texnoloji vasitələr haqqında təqdimat edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.

17

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Dars 4

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ MAŞINLARIN TƏSNİFATI

Təyinatına görə texnoloji vasitələri hansı qruplara ayırmaq olar?

Təyinatına görə müxtəlif texnoloji əməliyyatlarda istifadə olunan alətləri aşağıdakı qruplara bölmək:

- Çilingər alətləri
- Xərrat alətləri
- Tikinti alətləri
- Kənd təsərrüfatı alətləri

- Ölçmə cihazları
- Cərrah alətləri
- Yol alətləri
- Meteoroloji cihazlar və alətlər

Texnologiya dərslərində adı ən çox eşidilən alətləri sadalayaq:

Çilingər alətləri – burğu, çəkic, kəlbət, yəy, vintaçan, yastıağz kəlbət, iti ağz kəlbət, taxta çəkic, dəmir qələm, dəşikəçən və s.

Xərrat alətləri – əl burğusu, lobzık*, mişar, rəndə, bıçqı, iskəne, balta və s.

Tikinti alətləri – elektrik burğusu, ağır çəkic, perforator (suxur qazan, dəlikaçan alət), dairəvi elektrik mişarı, iskəne, rəngsaz malası, taxta çəkic, su tərəzi və s.

Kənd təsərrüfatı alətləri – susəpən, kürək, yaba, bel, dırmıq, dəryaz, kətmən, kotan, toxa, bağban qayçı və s.

İş prosesinin təyinatına və xarakterinə görə maşınlar aşağıdakı qruplara bölünür:

Energetik maşınlar (maşın-mühərriklər) – bu maşınlar bu və ya digər növden olan enerjini mexaniki işə çevirir (məsələn, elektrik mühərrikləri).

Dəyişdiricilər (generatorlar) – bu maşınlar mühərrikdən alınan mexaniki enerjini başqa növ enerjiyə çevirir (məsələn, cərəyan generatorları, turbinlər, reaktiv mühərriklər, daxiliyanma mühərrikləri, soyuducular və s.).

Nəqliyyat – bu haqda III sinifdən geniş məlumata maliksiniz.

Texnoloji maşınlar (maşın-alətlər, iş maşınları) – bu maşınlar mühərrikdən alınan mexaniki iş vasitəsilə emal olunan materialların forma və halının dəyişdirilməsində istifadə edilir (məsələn, metal emalı dəzgahları, kənd təsərrüfatı maşınları, toxuculuq və mətbəə dəzgahları və s.).

Nəqliyyat maşınları – bu maşınlar əşya və materialların vəziyyətini və istiqamətini dəyişdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur (məsələn, konveyerlər, qaldırıcı kranlar, nasoslar və s.).

İnformasiya maşınları – bu maşınlar informasiya mübadiləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur (məsələn, kompüterlər, mexaniki integratorlar** və s.).

Bir çox maşınların əsas hissəsini mühərriklər təşkil edir.

Təyyarəni hərəkətə gətirən reaktiv mühərrikdir.

*Lobzık – yoxixətli konturu olan fiqurları mişarlamaq üçün alət

**Integrator – hesablayıcı aparatlar

16

Dars 4

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

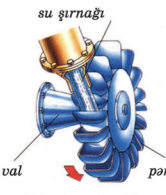
Reaktiv mühərrikin işi ilə tanış olaq.

Bu mühərrikin qabaq hissəsində olan böyük pər havanı sorur. Sonra hava sıxılır və yanma kamerasında yanacaqın yanması hesabına qızır. Bunun nəticəsində hava genişlənir. Qızmış hava şırnağı mühərrikin arxa hissəsindən çıxaraq təyyarənin irəliləməsinə səbəb olur.

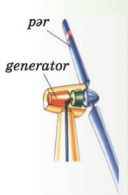
Turbinin işi ilə tanış olaq.

Reaktiv mühərrik

Çalovlu su turbin

Külək turbin

Turbin – maye və ya küləklə hərəkətə gətirilən maşındır. Su şırnağı çalovlu turbinin pərlərini itələyir və valı fırladır. Külək turbininin pərlərini külək fırladır.

Su və külək turbinlərindən çox vaxt elektrik generatorlarında istifadə olunur.

SUALLAR

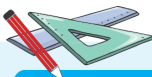

1. Texnoloji vasitələr neçə qrupa bölünür?
2. Hansı kənd təsərrüfatı alətlərini tanıyırsınız?
3. Maşınlar neçə qrupa bölünür?
4. Reaktiv mühərrikin işində əsas rolu nə oynayır?

Tikinti alətləri və onlardan istifadə qaydaları haqqında danışın.

17

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin hərəmi, müzakirə

RESURSLAR

Texnoloji vasitələr (çilingər alətləri, xərrat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyulması

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Texnoloji əməliyyatlarda hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çilingər, xərrat, tikinti alətləri, kənd təsərrüfatı alətləri, cərrah alətləri və s.*)

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çəkic, dəmir qələm, iskənə, rəngsaz malası, susəpən, bağban qayçısı, lobzik, mişar və s.*)

3. Sizcə, maşınlar təyinatına görə hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, nəqliyyat-texnoloji maşınlar, nəqliyici maşınlar, informasiya maşınları.*)

Tədqiqat sualı:

– Texnoloji vasitələrin və maşınların insan həyatında hansı mühüm əhəmiyyəti var?
Tədqiqat sualları ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür. Dərslərdəki mövzuya uyğun səhifələri açmağı şagirdlərə tapşırır.

I qrup. Səh. 16-dakı texnologiya dərslərində ən çox işlədilən alətlərin adını yazın.

II qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Kənd təsərrüfatı alətləri	Dülgər alətləri	Rəngsaz alətləri

III qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Xarrat alətləri	Çilingər alətləri	Tikinti alətləri

IV qrup. Cədvələ təsnifatına görə maşınların adını yazın.

Energetik maşınlar	İnformasiya maşınları	Texnoloji maşınları

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Siz texnoloji əməliyyatlarda istifadə olunan hansı alətləri tanıyırsınız? (*Çilingər, xarrat, tikinti, kənd təsərrüfatı alətləri.*)
2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Mişar, çəkic, rəndə, bel, iskənə və s.*)
3. Hansı çilingər alətlərini tanıyırsınız? (*Burğu, çəkic, kəlbətin, yeyə, vintaçan və s.*)
4. Hansı xarrat alətlərini tanıyırsınız? (*Lobzik, mişar, rəndə, iskənə, balta və s.*)
5. Hansı kənd təsərrüfatı alətlərini tanıyırsınız? (*Yaba, dırmıq, dəryaz, kotan, toxa və s.*)
6. Xarakterinə görə maşınlar hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, texnoloji maşınlar və s.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və bir daha texnoloji vasitələr və maşınların təsnifatı üzərində dayanır. Qeyd edir ki, texnoloji vasitələr və maşınlar insan əməyini yüngülləşdirir, vaxta xeyli qənaət edir.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Texnoloji maşın və vasitələrin təsnifatını aparma				
Texnoloji maşınlar haqqında təqdimat etmə				
Texnoloji vasitələr haqqında təqdimat etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS
5

MÖVZU: MƏİŞƏT TEXNİKASI
(1 saat)

STANDART 2.1.4.

MƏQƏD

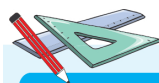
Şəgird.

1. Zəruri məişət texnikasından istifadə bacarıqlarını nümayiş etdirir.
2. Təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.; A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Məişət texnikası
təsvir edilmiş
şəkillər, dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz hansı məişət texnikasını tanıyırsınız?

2. Məişətdə ən çox istifadə olunan texniki vasitələrə nə daxildir?

3. Məişət texnikası nə üçün yaradılıb?

4. Məişət texnikası təhlükəlidirmi? Nə üçün?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Məişət texnikasının insan həyatında hansı mühüm əhəmiyyəti var?

– Məişət texnikasının şəkillərini göstərərək, onlar haqqında məlumat verir.

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I qrup. Hansı məişət texnikasını tanıyırsınız? (Sadalayın.)

II qrup. Pult ilə idarə olunan hansı məişət texnikası var? (Sadalayın.)

III qrup. Hansı elektron cihazları tanıyırsınız? (Sadalayın və izah edin.)

IV qrup. Pultların neçə cür olduğunu deyən və onlardan istifadə qaydalarını izah edin.

Müəllim çəkilmiş cəmiyyət şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərin yerinə yetirir.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

MƏİŞƏT TEXNİKASI

Məişət texnikası haqqında nə bilirsiniz?
Məişətdə ən çox istifadə olunan texniki vasitələr hansılardır?
Evdə istifadə edilən bütün texniki avadanlıq **məişət texnikası** adlanır.
Məişət texnikası insan əməyini yüngülləşdirməyə, insanın gündəlik həyatında rahatlıq yaratmağa xidmət edir.
Konkret olaraq məişət texnikasına aşağıdakılar daxildir:
Hesablama texnikası – hesablama makinası, şəxsi kompüter;
Mətbəx texnikası – soyuducu, dondurucu;
Mexaniki emal üçün – mikser, blender, ot maşını, mətbəx kombaynı, çörəkçosən, qabyuyan maşın;
Termik emal üçün – qaz pilotəsi, elektrik pilotəsi, mikrodalğalı soba, şirəçəkən, elektrik qəhvədanı, qəhvəüydən, qəhvəbişirən, toster;
Geyimə qulluq üçün – paltaryuyan maşın, elektrik ütüsü, paltartikən maşını;
Evi yığışdırmaq üçün – tozsoran, yuyucu tozsoran;
Digər texnika – sərinləşdirici, qızdırıcı, hava ionlaşdırıcısı, elektrik su qızdırıcısı, işıqlandırıcı, elektrik saqqurudanı;
Elektron cihazlar – ev kinoteatri, musiqi mərkəzi, televizor, məişət gücləndiricisi, rəqəmlı fotoaparat, telefon aparatı.
Bir çox məişət texnikası (televizor, musiqi mərkəzi, məişət kondisioneri və s.) məsafədən idarəetmə pultları ilə idarə olunur. Bu, çox rahatdır – qurğuya yaxınlaşmaq və düyməni basmaq lazım gəlmir.
Məsafədən idarəetmə pultları neçə cür olur?
Pultlar orijinal və universal olur. Universal pultlar həm öyrədici, həm də programlaşdırıcı funksiyaya daşır.
Hər bir konkret qurğunun, məsələn, televizorun, kondisionerin öz orijinal pultu olur. Bütün pultları universal pultla əvəz etmək daha məqsədməvafiqdir. Çünki bu pultla müxtəlif qurğuları idarə etmək üçün program daxil etmək və onları bir düymə ilə idarə etmək mümkündür. Digər elektrik cihazları əsərlər, qab-qab, yandırma düymələri ilə idarə olunur.

SUALLAR

1. Məişət texnikası nədənkə nə başa düşürsünüz?
2. Məişət texnikasının hansı növlərini tanıyırsınız?
3. Müasir elektron cihazlar nə ilə idarə olunur?
4. Universal məsafədən idarəetmə pultundan istifadə etmək üçün nə etmək lazımdır?

18

Evinizdə bir çox məişət cihazlarını idarə etmək üzrə məşq edin.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Şagirdlər dərsləyin 18-ci səhifəsindəki materiallarla tanış olur və fikirlərini dəqiqləşdirirlər.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Siz hansı məişət texnikasını tanıyırsınız? (*Hesablama texnikası, mətbəx texnikası, ev yığışdırmaq üçün elektron cihazları və s.*)
2. Məişət texnikasından istifadə edərkən təhlükəsizlik qaydalarına necə əməl edirsiniz? (*Ütüdən, sobadan, tozсорandan ehtiyatla istifadə etmək və s.*)
3. Məişət texnikası deyəndə nə başa düşürsünüz? (*Paltaryuyan maşın, qabyuyan maşın, tozсорan və s.*)
4. Müasir elektron cihazları nə ilə idarə olunur? (*Orijinal və universal pullar ilə.*)
5. Elektron cihazları sadalayın. (*Musiqi mərkəzi, televizor, məişət gücləndiricisi, telefon.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha məişət texnikasından istifadəni zəruri edən səbəblərin üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Məişət texnikasından istifadə etməyi nümayiş etdirmə				
Təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmə				
Təqdimat etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 6

MÖVZU: ÖZÜNƏXİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI
VƏ BİTKİLƏRİ QORUYAQ (2 saat)

STANDART 3.1.1.; 3.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Özünəxidmətin insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
2. Sanitariya-gigiyena qaydalarının insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
3. Bitkilərin insan sağlamlığının mühafizəsində rolunu şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.1.1.; 4.1.3.; 1.4.1.; A.d.: 2.1.3.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diaqramı

RESURLAR

Dərslik, özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks
etdirən şəkillər, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Özünəxidmət nə deməkdir?
2. Özünəxidmət yollarını nəmək adlandırmaq olarmı?
3. Hansı sanitariya-gigiyena qaydalarını bilirsiniz?
4. İnsanlar bitkiləri nə üçün qoruyur?
5. Bitkilərin canlıların həyatında rolu nədən ibarətdir?

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

ÖZÜMÜZƏ XİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI VƏ BİTKİLƏRİ QORUYAQQ

Özünəxidmət dedikdə nələr nəzərdə tutulur? Bu zaman hansı işləri görmək vacibdir?

Özünəxidmət qaydaları hansılardır və hansı ardıcılıqla yerinə yetirilməlidir?

1. Səhər yataqdan qalxdıqda nə etməliyik?
2. İdmanla məşğul olmaq nə üçün lazımdır?
3. Paltarları nə üçün geyinirik?
4. Ayaqgəbi nə üçündür?
5. Kiçik özünəxidmət işlərinə nə daxildir?
6. Nə üçün düzgün qidalanmaq lazımdır?
7. Otağı necə təmiz saxlamaq olar?
8. Yuyunduqda nəyə fikir vermək lazımdır?
9. Dişləri necə yumaq lazımdır?
10. Əllər və ayaqlar nə vaxt yuyulur?
11. Yuyunduqdan sonra nə etmək lazımdır?
12. Dırnaqlara qulluq haqqında nə bilirsiniz?
13. Mikroblar nədir?
14. Bu qaydalara riayət etmək nə üçün lazımdır?
15. Təbii bitkilərin rolu haqqında nə deyə bilərsiniz?
16. İnsan bitkiləri nə üçün becərir?
17. Bitkilərin xeyirli cəhətləri hansılardır?
18. Hər gün hansı meyvə və tərəvəzdən istifadə edirsiniz? Nə üçün?
19. Bitkilərin növləri haqqında nə bilirsiniz?
20. Dekorativ bitkilər haqqında nə deyə bilərsiniz?
21. Meyvəli bitkilərin necə növü vardır?
22. Hansı tərəvəz növlərini tanıyırsınız?

Tərəvəzlər və onların insan sağlamlığında rolu haqqında danışın.

19

Tədqiqat sualı:

– Özünəxidmətlə sağlamlığın və bitkiləri qorumağın hansı əlaqələri var?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

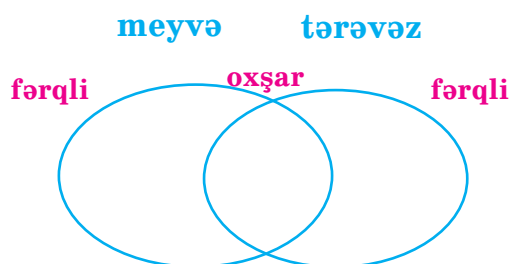
Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür. Tədqiqat aparmaq üçün şagirdlərə iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Sağlam olmaq üçün özünü necə xidmət edirsiniz? (İzah edin.)

II qrup. Sanitariya-gigiyena qaydalarına nə üçün əməl etmək lazımdır? (İzah edin.)

III qrup. İnsanlar nə üçün bitkiləri becərir və onlara qulluq edirlər? (İzah edin.)

IV qrup. Venn diaqramı üzrə meyvə və tərəvəzin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Hər qrupdan bir nümayəndə gəlir və görülən işləri təqdim edir. Qruplar bir-birlərinin işinə münasibət bildirir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Özünəxidmət qaydalarına nələr daxildir? (Özünəxidmət qaydaları sadalanır.)
2. Özünəxidmət qaydalarının əhəmiyyəti nədən ibarətdir? (Şagirdlər əmək prosesində iştirakları və bir çox işlərdə böyüklərə kömək etdikləri haqqında danışirlər.)
3. Bitkilərin insan həyatında rolunun nədən ibarətdir? (Şagirdlər bitkilərin insan həyatındakı rolundan danışirlər.)
4. Sağlamlığınızı necə qoruyursunuz? (Sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edilir, diqqətə alınmaya diqqət yetirilir.)
5. Siz bitkiləri necə qoruyursunuz? (Yaşillıqların salınması və onlara qulluq qaydaları haqqında danışılır.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir, bir daha özünəxidmət, sağlamlıq və bitkilərin qorunması qaydaları haqqında fikirlərini çatdırır. Bildirir ki, insanın normal fəaliyyəti üçün sağlamlıq çox vacib şərtidir. Sağlamlığı qorumaq üçün isə ətraf aləmi qorumaq vacibdir.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Özünəxidmətin əhəmiyyətini izah etmə				
Sanitariya-gigiyena qaydalarının əhəmiyyətini izah etmə				
Bitkilərin insan sağlamlığında rolunu şərh etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 7

MÖVZU: YEMƏK SÜFRƏLƏRİ VƏ ONLARIN TƏRTİBATI (2 saat)

STANDART 3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.

MƏQSƏD

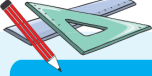
Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı yemək süfrəsi tərtib edir.
2. Yemək süfrəsinə uyğun olaraq qabları – əvazıqatları seçir, onları düzgün yerləşdirir.
3. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı bəzənmə süfrəsi tərtib edir.
4. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.

İNTEQRASIYA

H.ü: 1.1.1; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.;
T.ü: 2.2.4.; İnf. 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Dərslik, yemək süfrələrini əks etdirən şəkillər (səhər, nahar, şam yeməkləri)

DƏRSİN GEDİŞİ

Dərs 7 MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

YEMƏK SÜFRƏLƏRİ VƏ ONLARIN TƏRTİBATI

 İnsanın iştahası masanın bəzədilməsindən və yeməklərdən asılıdır mı?

Masa bəzədilməsinin hansı qaydalarını bilirsiniz?
Yeməyin resepti deyəndə nə başa düşürsünüz?
Hansı xörəklərin hazırlanma qaydasını bilirsiniz?

İnsanın qidalanması
Düzgün qidalanma və insanın sağlamlığı bir-biri ilə qırılmaz surətdə əlaqəlidir. Dadlı yemək insana zövq verir. Bir çox təntənəli günlər, bayramlar, toylar, ad günü mərasimləri süfrə arxasında sona çatır. Yeməyin görünüşü, onun ətli və dadlı insana yeməyə həvəs oyadır, yeni iştaha yaradır. Masanın xarici görünüşü və tərtibatı da bu baxımdan çox vacibdir.

Sağlam qidalanmanın əsas qanunları – müxtəliflik, mülayimlik və rejimdir*. Ən dadlı yemək belə tez-tez qəbul edildikdə insanı bezdirir və orqanizmi tələf edir. İnsan orqanizminə qida ilə birlikdə vitaminlər, su, yağlar, zülallar və karbohidratlar daxil olur.

Uşaqların qidası böyüklərin qidasından fərqlidir. Uşaqların düzgün boy atması və inkişaf etməsi üçün onlar böyüklərə nisbətən daha tez-tez və müxtəlif çeşidli yeməklərlə qidalanmalıdırlar. Onların rasionuna** mütləq müəyyən miqdarda meyvə və tərəvəz daxil olmalıdır.

 Gün ərzində böyüklər və uşaqlar neçə dəfə qida qəbul edirlər? Uşaqlar nə üçün daha tez-tez qidalanırlar?

Qida qəbulu arasındakı fasilə 5–6 saatdan az olmamalıdır, şam yeməyini yatmadan ən azı 2 saat öncə yemək lazımdır.

Şam süfrəsinin menyusu*** yüngül, az yağlı kəsmikdən, bitki və tərəvəz mənşəli xörəklərdən ibarət olmalıdır. Səhər, nahar və şam süfrələrinin menyusu fasilədən və ailə büdcəsindən asılı olaraq dəyişə bilər.

Yeməyin bəzədilməsi
Yeməyi masaya verməzdən əvvəl bəzəyirlər. Bunun üçün müxtəlif meyvə və tərəvəzlərdən istifadə edirlər. İstifadə edilən bəzəklər yemək olmalıdır. Bəzəkləri hazırlamaq üçün əl altında aspaz alətləri – uşaqlar və xüsusi qaşıqlar olmalıdır. Bu zaman aşağıdakı qaydalar qeyd olunmalıdır:

- yeməklər və bəzəklər dadına görə uyğunlaşmalıdır;
- bəzəklərin hazırlanması asan olmalıdır;

* Rejim – qayda
** Rasion – qida miqdarı, qida norması
*** Menu – yemək sırası

20

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. İnsan gündə neçə dəfə yemək yeməlidir?
2. Səhər, nahar, şam süfrəsini bəzəyəndə hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
3. Səhər süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
4. Nahar süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
5. Şam süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Yemək süfrələrinin tərtibatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və tapşırıq verir.

I qrup. Səhər süfrəsinin atributlarını təyin edin və suallara cavab verin. (Tərtibat haqqında danışın.)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Dərs 7

— bəzəyin elementləri kompozisiya yaratmalıdır;
— bəzəkləri səliqəli hazırlamaq lazımdır.

Bəzəmək üçün xammal olaraq kök, turp, çuğundur kimi tərəvəzlərdən çiy halda istifadə edilir. Çünki bişirilmə zamanı onlar yumşalır və emala yaramır. Bundan başqa bişirilmiş bəzəklər gözəl olsa da, dadlı və bol vitaminli olmur.

Turpdan ağ, çuğundurdan isə qırmızı güllər kəsmək olar. Güllərin gövdələrinin və yarpaqlarının hazırlanmasına kəhi yarpaqları, yaşıl soğan və kəvər, dəfnə yarpağı, xiyar qabığı yararır.

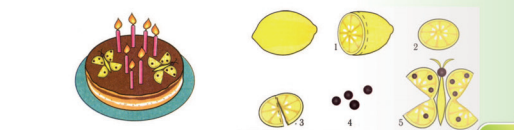
Ərzaqların başlanğıc rənglərini dəyişmək mümkündür. Bu məqsədlə təbii rəngləyicilərdən — çuğundur şirəsindən, zəfərandan istifadə edilir. Əgər mayonezi ketçupla qarışdırsaq, rəngi narıncı, cəfəri şirəsi ilə qarışdırsaq, yaşıl olar.

 Təsvirləri nəzərdən keçirin, iş planı tərtib edin. Bu plan üzrə yeməkləri bəzəyin.

İstənilən masanı yumurtadan hazırlanmış dovşan və göbəkəklərlə bəzəyə bilərsiniz.

Limondan hazırlanmış kəpəneklər bişirdiyiniz tortla təbii görkəm verir.

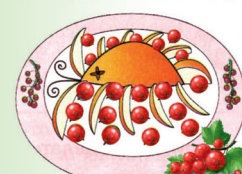
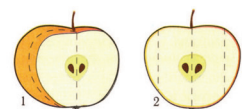

21

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Dərs 7

Alma və qarağatdan dadlı «Xərçəng» deserti.

Novruz bayramında yumurtanı müxtəlif üsullarla bəzəmək olar.

SUALLAR

1. Yeməkləri bəzəmək nə üçün lazımdır?
2. Yeməkləri bəzəmək üçün meyvə və tərəvəzi necə seçmək lazımdır?
3. Siz hansı bəzəyi hazırlamaq istəyirdiniz?
4. Sizcə, təqdim olunan bəzəmələrdə nə üçün göstərilən meyvə və tərəvəzlər seçilmişdir?

 Evdə masanı bəzəməkdə ananıza kömək edin. Yeməkləri daha gözəl bəzəmə variantları fikirləşin.

22

II qrup. Nahar süfrəsinin atributlarını təyin edin və suallara cavab verin (*Tərtibat haqqında danışın.*)

III qrup. Şam süfrəsinin atributlarını təyin edin və suallara cavab verin (*Tərtibat haqqında danışın.*)

IV qrup. Səhər, nahar və şam süfrəsində hansı yeməklərdən və necə qəbul etmək lazımdır? (*İzah edin.*)

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların tədqiqatını dinləyir. Hər qrupun rəhbəri özündəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Masanı səhər, nahar, şam süfrələrində hazırlamaq nə deməkdir? (*Süfrənin səhər, nahar, şam yeməyi üçün tərtib edilməsi və bəzədilməsi.*)

2. Şam yeməyi nə üçün rüsvad olmalıdır? (*Şagirdlər dərslikdəki fikirlərini söyləyirlər.*)

3. Sağlam qidalanmanın əsas qanunları bizdən nə tələb edir? (*Şagirdlər dərslikdəki fikirləri söyləyirlər.*)

4. Süfrənin tərtibatında bəzəklərin kompozisiya yaratması nə üçün vacibdir? (*Süfrənin zövqlə bəzədilməsi üçün.*)

5. Süfrənin tərtibatında bəzək üçün hansı xammallardan istifadə etmək məqsədəuyğundur? (*Kök, çuğundur, xiyar, göy soğan, yumurta, limon və s.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha səhər, nahar, şam yeməklərinin atributları, menyusu üzərində dayanır. Bəzəklərin səliqə ilə və menyuya uyğun hazırlanmasını bir daha şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Yemək süfrələrinə uyğun ləvazimatları, qabları seçmə				
Yemək süfrəsini tərtib etmə				
Estetik cəhətdən süfrəni bəzəmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS
8

MÖVZU: QONAQ VƏ BAYRAM
SÜFRƏLƏRİ (2 saat)

STANDART 3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.
2. Estetik cəhətdən baxımlı bayram süfrəsi tərtib edir.
3. Sadə milli bayram süfrələrini tərtib edir.
4. Qonaq və bayram süfrələri əlaqasında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 3.1.1. ; A.-d.: 2.1.3.

QONAQ VƏ BAYRAM SÜFRƏLƏRİ

Qonaq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
Masanı bəzəyərkən, əsasən, nəyə fikir vermək lazımdır?

Xalqımızın qonaqpərvər olduğu hamıya məlumdur. Qonaq qəbul etmək hər bir ailənin sevincinə səbəb olur.

Müxtəlif xalqlar müxtəlif şəkildə qonaq qəbul edirlər. Məsələn, ingilislər evlərində qonaq qəbul edərkən masaya bol yemək qoymayıb, bizim anlayışımıza görə çox ucuz nahar verməklə, yəni şirniyyat, qəhvə təklif etməklə kifayətlənirlər. Onlar isə belə hesab edirlər ki, rəğbət bəslədikləri və maraqlı söhbət etmək istədikləri adamlarla görüşməkdən ötrü qonaq gedirlər. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, qonaqların bu cür qəbul edilməsi çox münasib və səmərəlidir. Ailə büdcəsindən qonaqlığa çox pul xərcləməyə ehtiyac olmur. Belə olan halda dostlarla ayda bir dəfə yox, daha tez-tez görüşməyə imkan yaranır. Həm də sayızsız-hesabsız hazırlıq işlərindən azad olan ev sahibəsi qonaqlarla rahat söhbət etməyə imkan tapır.

Lakin buna baxmayaraq, ildə bir dəfə də olsa, ziyafət vermək lazım gəlir. Ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi, qonaqların qəbulu və yerləşdirilməsi təntənəli olmalıdır.

Şəkilləri diqqətlə nəzərdən keçirin və masanın bəzədilməsinə fikir verin.

Masaya əvvəlcə nisbətən böyük və dayaz nimçə, onun üstünə qəlyanaltı üçün kiçik nimçə, sulu xörək olduqda dərin nimçə qoyulur.

Hər nimçənin sağ tərəfinə qasıq və bıçaq, balıq verilecəksə, kiçik bıçaq da qoyulur. Nimçənin sol tərəfinə xörək çəngəli, onun yanına isə balıq çəngəli qoyulur.

Süfrəyə qab-qacaq düzüləndən sonra su, meyvə şirəsi və şərbətlər üçün badələr qoyulur.

Bir neçə yerdə sümük və qida qalıqları üçün boş nimçələr düzülür.

Təmiz ütülənmiş və qatlanmış salfetlər çəngəllərin sol tərəfində olmalıdır.

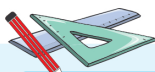
Fal-fal doğranmış çörək qablarda qoyulur. Çörək qablarına ütülənmiş ağ salfet salınmalıdır. Çörəyi qonaqlar masa arxasında oturanda götürmək lazımdır. Kənarda kiçik bir masa qoyulur. Bu masaya artıq boşqablar, çəngəl-bıçaq yığılır. Meyvə və şirniyyatı da bu masaya qoymaq olar.

Yeməyi masaya böyük dövrlərdə verirlər. Qonaq az olduqda xörəyi ev yiyəsi özü nimçələrə çəkib əvvəl yaşlı qadınlara, sonra isə kişilərə paylayır. Qonaq çox olduqda isə kişilər qadınların nimçələrinə xörək çəkirlər.

Sadə qonaq süfrəsi

Məclisdəkilərin hamısına xörək paylandıqdan sonra masabəyi seçilir. Masabəyi məclisi idarə edir. O yeməyə başladıqda, digər qonaqlar da yeyə bilərlər. Əgər məclisdə qonaq çoxdursa, hamıya xidmət edilib qurtarmasını gözləmək vacib deyil.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin hənəsi
müzakirə

RESURSLAR

Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinin ad şəkillər, süfrə ləvazimatlarının şəkilləri

DƏRSİN GEDİŞİ

İnterhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Qonaqlıq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Dərs 8

Sade bayram süfrəsi

Duru xörək dərin nimçələrdə verilir. Şorbanı nimçənin kənarını sol əllə ehməlcə tutaraq qasıqla yeyirlər. Xörəyi soyutmaq üçün nimçəyə və ya qasığa üfürmək olmaz. Onu qasıqla yavaş-yavaş qarışdıraraq soyumasını gözləyirlər. Yemək süfrəsindən sonra çay süfrəsi bəzənir. Adətən, çay süfrəsində çaydan başqa müxtəlif növ şirniyyat – mürebbələr, konfet, tort və peçenye olur.

Novruz süfrəsinin bəzədilməsi

Novruz şirniyyatları

25

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Dərs 8

SUALLAR

1. Qonaq süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə olunur?
2. Sade qonaq süfrəsinə hansı yeməkləri qoymaq məqsədəuyğundur?
3. Bayram süfrəsinin qonaq süfrəsindən fərqi nədədir?
4. Bayramlarda çay süfrəsi necə bəzənir?

Ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi və qonaqların qəbulu haqqında danışın.

26

2. Bayram süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
 3. Qonaqlıq və bayram süfrələrini bəzəyərkən nələrə fikir verilməlidir?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Qonaq süfrələrinin bayram süfrələrindən fərqli xüsusiyyətləri hansılardır?
Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və tapşırıq verir.

I qrup. Qonaq süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə edilir və necə? (İzah edin.)

II qrup. Bayram süfrəsini bəzədikdə hansı atributlardan istifadə edilir və necə? (İzah edin.)

III qrup. Çay süfrəsi necə bəzənir? (İzah edin.)

IV qrup. Azərbaycan süfrəsi ilə müxtəlif xalqların süfrələri və qonaq qəbul etmələri haqqında danışın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir:

1. Qonaqlıq süfrəsi necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
2. Bayram süfrələri necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
3. Çay süfrəsi necə tərtib olunur? (*Süfrəyə çay və müxtəlif mürəbbələr, konfet və şirniyyat verilir.*)
4. Müxtəlif ölkələrdə qonaq necə qəbul olunur? (*Masanın üstünə bol yemək qoyulur, az yemək qoyulur, yalnız qəhvə və meyvə şirələri təklif olunur.*)
5. Çörəyin doğranması və paylanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Çörək fal-fal doğranır, çörəkqabına ütülənmiş ağ salfet salınır, çörək masaya hamı əyləşəndən sonra gətirilir.*)
6. Siz evinizdə qonağı necə qarşılayır və ünsiyyət qurursunuz? (*«Xoş gəlmisiniz», «Əyləşin», – deyir, hal-əhvalını xəbər alırıq.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha qonaq və bayram süfrələrinin tərtibatı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Qonaq süfrəsini estetik cəhətdən tərtib etmə				
Bayram süfrəsini estetik cəhətdən tərtib etmə				
Sadə süfrə tərtib etmə				
Davranış bacarıqlarını nümayiş etdirmə				
Ünsiyyət qurma				

DƏRS 9

MÖVZU: YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI (2 saat)

STANDART 3.1.3.

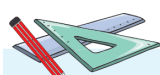
MƏQSƏD

Şagird:

1. Yemək masası ətrafında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.2.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

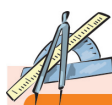
DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərslər

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
müşahidə

RESURLAR

Dərslərlik, günün
müxtəlif vaxtını
əks etdirən süfrə
şəkilləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz ad günlərinizdə, bayramlarda özünüzü necə aparırsınız?
2. Yemək qəbulu qaydalarına necə əməl edirsiniz?
3. Qonaq qəbulu zamanı hansı davranış qaydalarına əməl etmək lazımdır?
4. Qonaq gedərkən hansı qaydalara əməl etməlisiniz?
5. Qida qəbulu zamanı nə edirsiniz?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Siz ailədə və cəmiyyətdə müxtəlif məqsədlərlə masa arxasında əyləşəndə daha hansı davranış qaydalarına əməl edirsiniz?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və tapşırıq verir.

I qrup. Qida qəbulu zamanı masa arxasında davranış qaydalarını izah edin.

YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI

Ailə üzvlərinin bir-birinə və qonaqlara münasibəti, masa arxasında yemək və davranış qaydalarına riayət etməsi – məişət mədəniyyətinin göstəricisidir!

Yəqin ki, siz ailədə və cəmiyyətdə müxtəlif məqsədlərlə masa arxasında keçirilən ziyafətlərdə, ad günlərində, müxtəlif bayram və toy mərasimlərində və s. iştirak edirsiniz. Bu zaman siz masa arxasında davranış və yemək qəbulu qaydalarına əməl etməlisiniz. Qəbul olunmuş qaydalara görə qonaqlar masa arxasına yalnız ev sahibindən sonra keçə bilərlər.

1. Masa arxasında düz oturmaq lazımdır, masaya dirsəklənmək olmaz.
2. Qida qəbulu zamanı dirsəklərinizi geniş açmayın. Bu, masa qonşunuza mane olur.

3. Qidanı bıçaqla yeməyin. Bu mədəniyyət qaydalarına zidd və təhlükəlidir – dilinizi və dodaqlarınızı zədələyə bilərsiniz.

4. Masa qonşunuzun yemək ləvazimatlarının üzərindən sizdən uzaqda qoyulmuş xörəkləri və çörəyi götürmək üçün dartınmaq olmaz. Qonşuluqda oturanlardan onları sizə ötürmələrini xahiş etmək lazımdır.

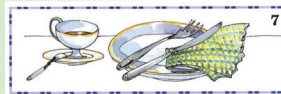
5. Yeməyə başlamazdan əvvəl parça salfeti açmaq və dizlərin üzərinə sərmək, yeməkdən sonra isə qaytarıb masanın üzərinə qoymaq lazımdır.

6. Kotlet, küftə, balıq, bişmiş tərəvəz, adətən, bıçaqla kəsilir, onları çəngəllə çox da böyük olmayan hissələrə ayıraraq yeyirlər. Bu halda çəngəl sağ əldə tutulur.

7. Əgər bıçaqla kəsilsə (məsələn, bir parça ət) yemək verilərsə, onda çəngəl sol əldə, bıçaq isə sağ əldə tutulur. Yeməyi kəsərkən çəngəl nimçəyə perpendikulyar yox, maili tutmaq lazımdır, əks halda çəngəl hamar səth boyunca sürüşər və nimçədə olanları masanın üstünə dağıdır.

8. Əti və digər yeməkləri bıçaqla təcridən, hissə-hissə olmaqla, doğranmış hissələr yeyildikcə doğramaq lazımdır.

9. Ümumi nimçədən öz çəngəlinizlə yemək götürməyin. Belə yeməklər üçün xüsusi yemək ləvazimatı verilir. Onlar çox vaxt öz quruluşuna və tutumuna görə fərqlənir.

10. Qidanı səssiz, sakit, tələsmədən, yaxşı çeynəməklə yemək lazımdır. Şorba yeyərkən onu süfrəyə və üstünüzdə tökmək üçün nimçəni özünüzdə doğru əyməyin.

11. Masaya verilən dadlı yeməyi birinci götürməyə səy göstərməyin. Əvvəlcə onun hamıya çatıb-çatmayacağına nəzər yetirin. Diqqətli olun, özünüzdən öncə digərləri haqqında fəikirləşin.

12. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra çəngəl, bıçaq, qaşıq və istifadə olunmuş salfeti süfrəyə yox, nimçəyə qoyun.

13. Yemək yeyən zaman dişlər arasında qida ilişib qalarsa, masa arxasında onun qalıqlarını çıxartmaq olmaz. Belə olan halda masa arxasından durub hamam otağına keçmək, diş çöpündən, diş sapından istifadə etmək və ağız su ilə yaxalamaq daha münasibdir.

SUALLAR

1. Yemək masası ətrafında hansı davranış qaydalarına əməl edilir?
2. Masa ətrafında davranış qaydalarına riayət etməkdə məqsəd nədir?

Masa arxasında yemək və davranış qaydaları haqqında danışın.

II qrup. Masa arxasında yemək mədəniyyəti qaydalarını izah edin.

III qrup. Masa qonşunuza münasibətdə hansı davranış qaydalarına əməl edirsiniz?

IV qrup. Yeməyə başlamazdan əvvəl və ondan sonra hansı qaydalara əməl etmək lazımdır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Masa arxasında davranış qaydaları nə deməkdir? (*Düz oturmaq, dirsəklənməmək.*)
2. Masa arxasında yemək qəbulu qaydalarına necə əməl etmək lazımdır? (*Çəngəldən, bıçaqdan düzgün istifadə etmək, qidanı səssiz, sakit yemək lazımdır.*)
3. Yemək alədləri ilə necə davranmaq lazımdır? (*Çəngəl sol, bıçaq sağ əldə tutulur və yemək zamanı onları şaqqıldatmaq olmaz.*)
4. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra nə etmək lazımdır? (*Çəngəl, bıçaq və istifadə olunmuş salfet nimçəyə qoyulur.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

5. Yeməyi yeyərkən çəngəli nimçəyə nə üçün maili tutmaq lazımdır? (Əks halda çəngəl sürüşər və nimçədə olanlar masanın üstünə dağılar.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin yemək masası ətrafında davranış qaydaları haqqında fikirlərini ümumiləşdirir. Masa ətrafında düzgün əyləşmək, yüksək mədəniyyət nümayiş etdirmək lazımdır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Yemək masası ətrafında davranış nümayiş etdirmə				
Baxımlı yemək süfrəsini tərtib etmə				
Qrup tərkibində davranma				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 10

MÖVZU: CİLDLƏNMİŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Nazik dəftər hazırlamaq üçün iş planını təşkil edir.
2. Dəftəri hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
3. Dəftərin hazırlanma ardıcılığını müəyyən edir.
4. Dəftərin hazırlanma materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
5. Dəftərin detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə dəftəri hazırlayır.
7. Dəftəri hazırlamaq üçün emal texnologiyaları seçir.
8. Dəftərin hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Hazırladığı nazik dəftəri təqdim edir.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 10

CİLDLƏNMİŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR

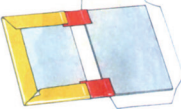
 Şəkilləndirilmiş məmulatlar haqqında nə bilirsiniz?

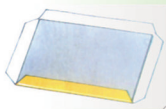

Kitabın, dəftərin, bloknotun üz qabığına **cild** deyilir. Yəqin ki, hamınız «qalın üzli kitab» ifadəsini eşitmişiniz. Kitab, dəftər və bloknotların vərəqlərinin ümumi qapaq altında birləşdirilməsinə **cildləmə** deyilir. Cildin üzünə rəngli kağız və ya parça yapışdırmaq olar. Dəftərin üzünü ikiqat qatlanmış kağız vərəqindən. Bloknotun arxa tərəfi bərk kartondan, ön tərəfi isə kağız üzəndən ibarətdir.

 Bu kitabın cildi necədir?

Kitabların geyimi cildləmə qapaqlarıdır. Qapaqların köməyi ilə vərəqlər dağılmaz, təmiz və səliqəli qalar. Cildləmə qapağında sol və sağ kartonlar **tərəflər**, ortadakı zolaq isə **kötük** adlanır. Kötük düz və girdə olur. Hər iki karton tərəf ovşələc kötüyə yapışdırılır. Sonra isə onların hər birinə rəngli kağız üzük çəkilir.

29

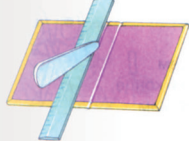
KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 10

Bəzən də böyük karton götürüb hər iki tərəfinə ümumi bir üzük yapışdırırlar.

Qovluq düzəltmək üçün kartona daxilədən və xaricədən kağız üz çəkirik.

 Sonra onu necə qatlamalı?

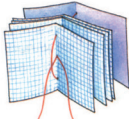
Karton qalın olduğu üçün çatlaya bilər. Ona görə də qatlama xətti boyunca xətkəsi qoyub, onun köməyi ilə qatlama əməliyyatını həyata keçirək.

Bu, yeni texnoloji əməliyyat – **basma yolu ilə izzalma** adlanır. Detalları nəzərləyək.

Damalı kağızı nəzərləmək lap asandır. Başlanğıcda və sonda nöqtələr qoyub damalar boyunca kəsək.

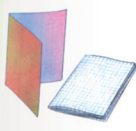
Dəftəri tikmək də çox asandır. Bunun üçün kağız vərəqlərini desmək lazımdır. Kağız bərk və sıx material olduğundan onu bizlə dəşirlər.

İynə isə ancaq sapı dəşikdən keçirməyə kömək edir.

DƏFTƏRİN YİGİLMƏSİ

1. Lazım olan materialları və alətləri iş masamızın üstünə yığıırıq.

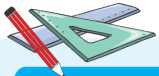

30

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.-d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin bənləsi, müzakirə

RESURSLAR

Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, işləyici, dərslik, rəngli kağız, PVA yapışqanı və parça

DƏRSİN GEDİŞİ

1 mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müxtəlif məmulatlar (*albom, kitab, qeyd dəftərçəsi, nazik dəftər və s.*) göstərərək suallar verir:

35

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 10

2. Kəsilmiş vərəqləri cildin içinə yerləşdiririk.

3. Bizlə qatlama xətti boyunca üç dəşik açırıq.

4. İynənin köməyi ilə sapı dəşiklərdən keçiririk.

5. Sonda düyün vururuq.

Göstərilən ardıcılıqla nazik dəftər düzəldin.

SUALLAR

1. Kitab, dəftər və bloknot nə üçündür?
2. Cild nəyə deyilir?
3. Cildləmə qapağında kötük və tərəflər haqqında nə deyə bilərsiniz?
4. Basma yolu ilə izsalma necə yerinə yetirilir?
5. Dəftəri tikimək üçün nə etmək lazımdır?

Şəkildəki bloknotu düzəldin.

31

IV qrup. Cildlənmiş nazik dəftər yığın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları cildlənmiş müxtəlif məmulatları və nazik dəftəri təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Kitab, dəftər və bloknotdan başqa daha hansı məmulatları cildləmək və yığmaq olar? (*Telefon kitabçası, qeydlər aparmaq üçün dəftər.*)
2. Məmulatların cildlənməsi hansı üsulla aparılır? (*Kartonqatlama, izsalma üsulu ilə.*)
3. Məmulatların cildləri hansı materiallardan hazırlanır. (*Kartondan, parçadan və rəngli kağızdan.*)
4. Cildləmə qapağındakı sapı və solı kartonlar və orta zolaq necə adlanır? (*Tərəflər və kötük.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Cildlənmiş məmulatlar və nazik dəftərin hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

1. Siz bu məmulatların adını bilirsinizmi?
2. Bu məmulatların üz qabığı necə adlanır?

3. Cildlər nədən hazırlanır?

Müəllim cildlənmiş (səh. 29) məmulatlar haqqında şagirdlərə məlumat verir.

Tədqiqat sualı:

– Cildlənmiş məmulatları və nazik dəftəri kartondan necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 29–31) yönəldir və cildlənmiş məmulatların hazırlanma ardıcılığını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I qrup. Kitab cildi hazırlayın.

II qrup. Bloknot cildi hazırlayın.

III qrup. Qovluq üçün cild hazırlayın.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Cildlənmiş məmulatlara uyğun emal vasitəsi seçmə				
Cildlənmənin hazırlanma ardıcılığını müəyyən etmə				
Məmulatlara uyğun emal vasitələrini seçmə				
Cildləmə üçün tərtibatı bacarığını nümayiş etdirmə				
Təqdimat etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 11

MÖVZU: BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq çərçivəyə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çərçivənin hazırlanması üçün uyğun emal vasitələrini seçir.
4. Çərçivənin hazırlanma ardıcılığını müəyyən edə bilər.
5. Çərçivənin materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
6. Çərçivənin detallarını hazırlayır.
7. Detaiları birləşdirməklə fotoşəkil üçün çərçivə hazırlayır.
8. Çərçivənin hazırlanmasında ade tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Çərçivənin hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Fotoşəkil üçün hazırladığı çərçivəni təqdim edir.

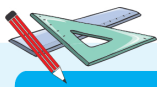
İNTEQLA T.Y.

T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

37

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Fərdi iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
qalereya
gəzintisi

RESURLAR

Rəngli kağız dəsti, modullar, sıgallayıcı, xətkəş, qayçı, qələm,
dərslik, fotosəkil üçün çərçivə

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim müxtəlif bədii işlər üçün çərçivə nümunələrini şagirdlərə nümayiş etdirir və sual verir:

1. Bu bədii işlər üçün çərçivələr nədən hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bədii işlər üçün çərçivələr kağız və kartondan hazırlanır.

Tədqiqat sualı:

– Kağız və ya kartondan bədii işlər üçün çərçivəni necə hazırlamaq olar?

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 32) yönəldir. Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir və bədii işlər üçün çərçivələrin hazırlanması texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Kağız və kartondan fotosəkil üçün çərçivələr hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir. Hər bir şagird hazırladığı bədii işlər üçün çərçivəni təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Bədii işlər üçün çərçivəni nəyə əsasən hazırladınız? (*Çertyoja əsasən.*)

2. Bədii işlər üçün çərçivəni nədən hazırladınız? (*Kartondan, qalın kağızdan.*)

3. Bədii işlər üçün çərçivə düzəldərkən eyni xətt üzrə naxışbasmanı nə ilə yerinə yetirdiniz? (*Xətkəş boyu qələmlə.*)

4. Bədii işlər üçün çərçivənin çertyojunu necə çəkdiniz? (*Dərslikdəki məlumata əsasən.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 11

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ

Siz kağız vərəqinin ölçüləri ilə tanışsınız.

Onlar hansı prinsip üzrə yaradılmışlar? Sizin istifadə etdiyiniz rəngli kağızlar, karton, albom kağızı, akvarel kağızı hansı ölçüdədir? Texnologiya və təsviri incəsənət dərslərində çəkdiyiniz rəsmləri və hazırladığınız aplikasiyaları gözəl çərçivəyə yerləşdirsəniz mənzilinizin divarından asə bilərsiniz.

Qalın kağızdan çərçivə

Bu çərçivə A4 ölçüsündə və ya daha kiçik ölçüdə olan rəsmlər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

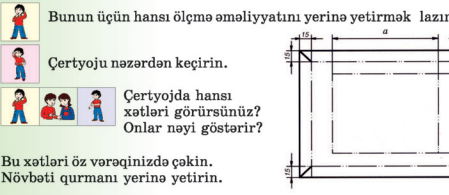
Çərçivə üçün vərəqi arxa tərəfi yuxarı olmaqla çevirin, hazırladığınız şəkli düz ortasına yerləşdirib kiçik vərəqin kənarlarını xətləyin. Dəqiqlik üçün şəklin yerləşdiyi yeri əvvəlcədən müəyyənləşdirə bilərsiniz.

Bunun üçün hansı ölçmə əməliyyatını yerinə yetirmək lazımdır?

Çertyojunu nəzərdən keçirin.

Çertyojda hansı xətləri görürsünüz? Onlar nəyi göstərir?

Bu xətləri öz vərəqinizdə çəkin. Növbəti qurmanı yerinə yetirin.

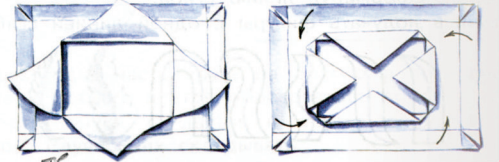

32

Dərs 11

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Əymə xətti üzrə naxışbasmanı (xətkeş boyu qələmlə) yerinə yetirin, sonra isə kəsmə xətti boyunca kəsin.

İndi bədii işi çərçivəyə yerləşdirmək olar.

Əgər məmulat dairəvi şəkildə olarsa, nə etməli?

SUALLAR

1. Kağızın ölçüsü dedikdə nə başa düşülür?
2. Hansı kağız ölçülərini tanıyırsınız?
3. Qalın kağızdan çərçivə düzəltmək üçün hansı ölçüdə kağızdan istifadə etdiniz?
4. Çərçivənin çertyojunu necə çəkdiniz?

Foto üçün çərçivə hazırlayın.

33

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və bədii işlər üçün çərçivənin hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır. Çertyoja əsasən kartondan istifadə etməklə çərçivənin hazırlanmasını qeyd edir.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Bədii işlər üçün çərçivəyə görə iş yerini təşkil etmə					
Bədii işlər üçün çərçivə hazırlamaq üçün emal vasitələrini seçmə					
Bədii işlər üçün çərçivənin hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirmə					
Tərtibat bacarığı nümayiş etdirmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS 12

MÖVZU: KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.; 4.1.3.

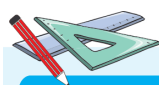
MƏQSƏD

Şagird:

1. Karandaşqabının texniki rəsmlərini və eskizini oxuyur.
2. Karandaşqabının ayrı-ayrı hissələrini çəkir və sadə dizayn verir.
3. Çəkilmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə karandaşqabının tam təsvirini çəkir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi,

RESURLAR

Kağız, rəngli
karandaş, sığalla-
yıcı, xətkəş, qayçı,
PVA yapışqanı,
fırça, karandaşqa-
bının şəkli

DƏRSİN GEDİŞİ

1 mərhələ: Motivasiya, problemin ortaya çıxması

Müəllim üzərində külqabı, qəndqabı, pulqabı və karandaşqabı şəkilləri təsvir olunmuş vatman kağızını lövhədən asaraq şagirdlərə suallar verir.

1. Şəkildə nə görürsünüz?
2. Şəkildə gördüklərinizdən hansı məntəqə ləvazimatlarına aiddir?

Şagirdlər suallara cavab verir.

Şagirdlərə dərsliyin 34-cü sahifəsindəki karandaşqabına diqqət yetirmək tövsiyə edilir.

Tədqiqat sualı:

– Karandaşqabını necə və hansı materiallardan hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 34–36) yönəldir. Karandaşqabını hazırlamaq ardıcılığını şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 12

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI

Siz öz qələmlərinizi, karandaşınızı və fırçalarınızı harada saxlayırsınız?
Bu alətlər üçün rahat və gözəl qab düzəldə bilərsinizmi?

Bu karandaşqablarının quruluşu haqqında nə deyə bilərsiniz?

Məmulatlar hansı detallardan hazırlanmışdır?
Məmulatlarda detallar necə birləşdirilmişdir?
Belə xırda məmulatlar üçün daha hansı birləşmə növlərini tətbiq etmək olar?
Bu məmulatların quruluş xüsusiyyətləri nədən ibarətdir?
Karandaşqabları hansı materiallardan hazırlanmışdır? Onları daha nədən düzəltmək olar?

Kubun və paralelepipedin açılışı

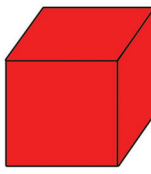
Açılış nədir?
Siz hansı həndəsi fiqurları tanıyırsınız?
Onlar hansı hissələrdən ibarətdir?

Açılışları qurduqda hansı xətlərdən istifadə olunur? Onların təyinatı nədir?
Kub və ya paralelepipedin açılışı — müstəvi fiqurdur.
Kub və ya paralelepipedin açılışını qurmaq üçün bu həndəsi cismənin hansı elementlərdən ibarət olmasını yada salmaq lazımdır.
Məmulatın hissə və detallarını nişanlamaq, hazırlamaq və yığmaq üçün hansı alətlər lazımdır?

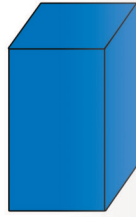
34

Dərs 12

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

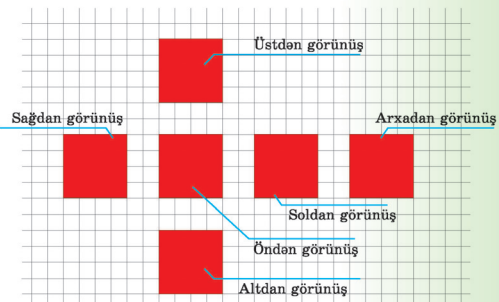
Kub

Paralelepiped

Şəkillərdə kub və paralelepipedin təpələrini, kənarlarını və tilişlərini göstərin.

Kubun və paralelepipedin neçə təpəsi, kənarı və tili vardır?
Kub və paralelepipedini hər tərəfdən diqqətlə müşahidə edin.
Gördüklərinizi damalı kağızda belə təsvir etmək olar:

Kub

35

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Məzəli aplikasiya hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlərini verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları karandaşqabını təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Karandaşqabını hazırlamaq üçün hansı materiallardan istifadə etdiniz? (Karton, qalın kağız, rəngli karandaş.)
2. Karandaşqabı hazırlamaq üçün hansı həndəsi fiqurlar kəsdiniz? (Kub və paralelepiped.)

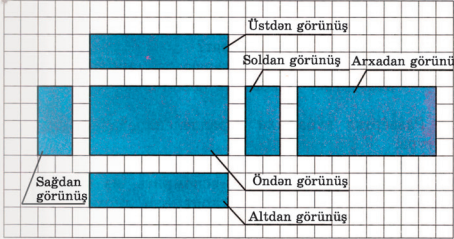
V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Karandaşqabının hazırlanması əldə edilmiş nəticəyə dayanır. Karandaşqabının hazırlanmasında siz kartonları istifadə etdiniz.

Dars 12

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Paralelepiped

Görünüş müşahidəçinin cismə gördüyü hissənin (tərəfin) təsviridir.

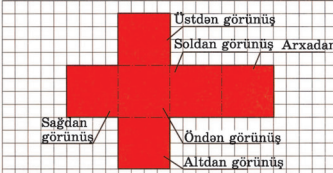
Çertyoj cismlərin ölçüləri göstərilməklə yerinə yetirilmiş təsvirdir. Çertyojda görünüşlərin sayı əl olmalıdır ki, onlar əşyanın quruluş və ölçülərini tam göstərmiş olsun.

Adətən, əşyanın üç görünüşünü təsvir edirlər. Hər bir görünüş çertyojda müəyyənləşdirilmiş özünəməxsus yerə malikdir.

Kubun və paralelepipedin açılışını çəkmək üçün bu cismlərin bütün altı tərəfini təsvir etmək lazımdır.

Texniki rəsm əşyanı həcmə təsvir edir.

Kub və paralelepiped hansı müstəvi həndəsi fiqurlardan ibarətdir?
Bu cisimlərin açılışlarında neçə görünüş göstərməlidir?

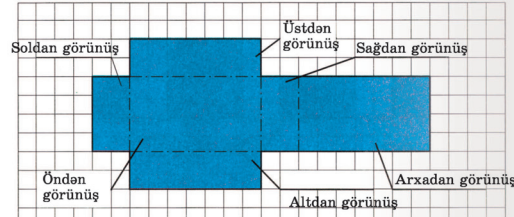

Kubun açılışı

36

Dars 12

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Paralelepipedin açılışı

Kubun və paralelepipedin açılışlarını qurmaq üçün onların hansı ölçülərini bilmək lazımdır?
İş üçün sizə hansı materiallar, alətlər və tərtibatlar lazım olacaq? Öz seçiminizi əsaslandırın.

SUALLAR

1. Kub və ya paralelepipedin açılışı nədir?
2. Bu cismlər hansı konstruktiv elementlərdən ibarətdir?
3. Görünüş dedikdə nə başa düşülür?
4. Çertyoj nədir?
5. Texniki rəsm nəyi təsvir edir?

Müstəqil olaraq kub modelini hazırlayın. Əgər üst qapaqda radiusu 3 sm olan dairə kəssəniz, onda kub karandaşqabına çevrilər.

37

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Karandaşqabının ayrı-ayrı hissələrini çəkmə					
Sadə dizayn etmə					
Eskizləri tanıma					
Əməkdaşlıq etmə					

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRS
13

MÖVZU: XIRDAVAT ÜÇÜN SANDIQÇA (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.; 4.1.3.

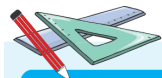
MƏQSƏD

Şagird:

1. Məmulatın texniki rəsmlərini və eskizlərini oxuyur.
2. Həcmli fiqurların təsvirini çəkərkən sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.
3. Çəkilməmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə sandıqçanın tam təsvirini əldə edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6. T.i.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Sandıqça, karton,
PVA yapışqanı,
parça, qayçı,
flomaster,
dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyulması

Müəllim şagirdlərə xırdavat üçün hazırlanmış bir neçə sandıqça nümunəsi nümayiş etdirir və sual verir:

1. Bu xırdavat üçün sandıqça nədən hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, xırdavat üçün sandıqça kartondan hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

- Kartondan xırdavat üçün sandıqçanı necə hazırlamaq olar?

Şagirdlərin diqqəti dərsliyə (səh. 38–39) yönəldilir.

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir və xırdavat üçün sandıqçanın hazırlanma texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

Dərs 13

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

XIRDAVAT ÜÇÜN SANDIQÇA

 Evinizdə olan xırdavatı harada saxlayırsınız? Xırdavatı xüsusi qutuda – xırdavat üçün sandıqçada saxlamaq əlverişlidir.

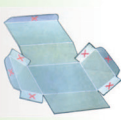
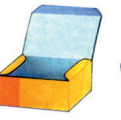
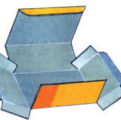
 Şəklə diqqətlə nəzər yetirin. Biz də belə bir sandıqça düzəldə bilərikmi? Sandıqça düzəltmək üçün əvvəlcə qutuya parça üz yapışdırmaq lazımdır.

 Qutunu parça ilə necə üzlovə bilərik? Yapışqanlı parçaya sürtüb sandıqçaya yapışdırsaq, istədiyimizi ala bilərikmi? Əgər yapışqanlı parçaya sürtsək, parça tamam islanar və müxtəlif tərəflərə dartılar.

 Deməli, yapışqanlı qutuya sürtmək və onun üzərinə biçilmiş quru parça ülgüləri yapışdırmaq lazımdır.

 Bəs bu parça ülgüləri necə nişanlamaq olar? Qutuya üz çəkmək üçün neçə parça ülgü lazımdır? Qutunu nəzərdən keçirək.

Əlbəttə, dörd tərəfinə, altına və qapağına çəkmək üçün parça üz lazımdır.

 Əvvəlcə, gəlin fikirləşək, qutunun hansı yerlərinə parça lazım deyil? Məsələn, heç bir artırıma parça yapışdırmaq lazım olmayacaq. **Artırma** – yapışqanlı sürtmək üçün lazım gələn artıq hissədir.

38

Dərs 13

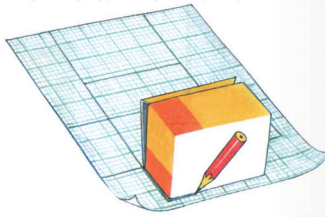
KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

1 **2**

3

Parçanın asanlıqla biçmək və yapışdırmaq üçün onun ülgüsü hissələrə ayrılmalıdır.

 Qutunu açmasaq, parçada ülgüləri nişanlamaq çətin olar. Tam ülgünü açılış yerinə görə nişanlayırık.

Parça ilə işin rahat olması üçün ülgünü ya da bütöv parçanı (1) hissələrə ayırmaq lazımdır (2, 3).

39

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I qrup. Qırmızı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün sandıqça hazırlayın.

II qrup. Sarı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün sandıqça hazırlayın.

III qrup. Ağ güllü parça və kartondan xırdavat üçün sandıqça hazırlayın.

IV qrup. Mavi güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün sandıqça hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları xırdavat üçün sandıqçanı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Xırdavat üçün sandıqçanı nədən hazırladınız? (Kartondan.)
2. Xırdavat üçün sandıqçanı hansı üsulla hazırladınız? (Kartonqatlama və kəsmə üsulu ilə.)

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

3. Xırdavat üçün sandıqçanı necə birləşdirdiniz? (*Detallarını bir-birinə geydirməklə.*)
4. Parça ilə işin rahat olması üçün nə etdiniz? (*Ülgünü hissələrə kəsdik və yapışdırdıq.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və xırdavat üçün sandıqçanın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Sandıqçanı üzləmək üçün parça ülgülər kəsmə və yapışdırma				
Sandıqçanı müvafiq rənglərlə rəngləmə				
Sandıqçanın hissələrini birləşdirmə və bəzəmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 14

MÖVZU: KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edin.
2. Kağızqatlama üçün iş yerini təşkil edir.
3. Kağızqatlamada baza formalarının hazırlanması üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dərslikdəki baza formalarının qatlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Baza formalarının qatlanması zamanı tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
6. Baza formalarının qatlanması zamanı əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
7. Baza formalarını təqdim edir.

İNTEGRA SIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.

45

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Dərs 14

KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ

BAZA FORMALARI

«İkiqat kvadrat»

41

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Dərs 14

«Katamaran»

«Qöncə». Qöncə hazırlamağa «ikiqat kvadrat» baza formasından başlayın.

SUALLAR

1. Kağızqatlama üsulu ilə siz I–III siniflərdə hansı məmulatları hazırlamışdınız?
2. Sizə hansı kağızqatlama sxemləri məlumdur?
3. Qöncə hazırlamaq üçün hansı baza formasından istifadə etmək lazımdır?

Kağızqatlama üsulu ilə «Katamaran» hazırlayın.

42

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin həmləsi

RESURLAR

Rəngli kağız, komposter, qayçı, dərslik

DƏRSİN TƏDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya problemin qoyuluşu

Müəllim bir neçə kağızqatlama sxemini əsasında hazırlanmış məmulatları nümayiş etdirərək şagirdlərə suallar verir:

1. Kağızqatlama üsulu ilə üzəldiyən məmulatların hazırlanma ardıcılığı necədir?
2. Kağızdan hansı fiqurları hazırlamaq olar?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim şagirdlərə kağızqatlama sxemləri haqqında məlumat verir.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Tədqiqat sualı:

– Kağızqatlama sxemlərinin köməyi ilə hazırlanmış məmulatlar haqqında nə deyə bilərsiniz? Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 41–42) yönəldir.

Müəllim kağızqatlama üsulu ilə hazırlanan məmulatların hazırlanma qaydaları haqqında məlumat verir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırığı yerinə yetirməyi tapşırır.

I qrup. «İkiqat kvadrat» hazırlayın.

II qrup. «Katamaran» hazırlayın.

III qrup. «Qönçə» hazırlayın.

IV qrup. Sizə tanış olan kağızqatlama formalarını qatlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladığı məmulatı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Hansı kağızqatlama sxemləri var? (*Dərə, dağ, əymə, daxili qatlama və s.*)
2. Kağızqatlama sxemləri ilə daha hansı məmulatları hazırlamaq olar? (*Cürbəcür heyvan, gül fiqurları.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və kağızqatlama sxemlərini hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar				
		I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Kağızqatlamayı mərhələlər üzrə izah etmə					
Baza formalarını qatlamaq ardıcılığını müəyyənləşdirmə					
Sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirmə					
Əməkdaşlıq etmə					

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

DƏRS 15

MÖVZU: KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

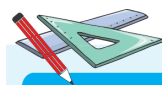
MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq kağız papaqlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Kağız papaq hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Kağız papağı hazırlamaq üçün ardıcılığı müəyyən edir.
5. Kağız papağın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Kağız papaqların detallarını qatlayır.
7. Kağız papağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Kağız papağın hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Hazırladığı kağız papağı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin fırlanması

RESURLAR

Rəngli kağız, flomaster, qayçı, şəlaləyıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi

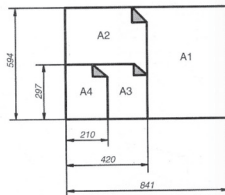
KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Dərs
15

KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ

Böyük ölçüdə kağızı qatlamaqla karnaval papaqları və ya isti yay günündə günəş şüalarından qorunmaq üçün günlük papaqlar hazırlamaq olar.

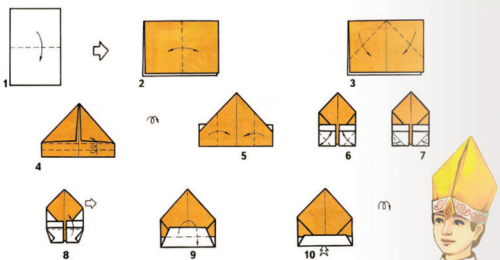

Kağız vərəqinin standart ölçüləri

Məmulatı formatı A1 ölçülü qəzet vərəqindən, rəngli və ağ kağızlardan və yaxud divar kağızından hazırlamaq olar. Əvvəlcə ölçüsü A4 olan kağız üzərində məşq edin.

Növbəti səhifədə göstərilən papaqları nəzərdən keçirin. Bütün bunlar son mərhələdə bəzi dəyişikliklər ediləcək əsas sxem üzrə yerinə yetirilmişdir.

43

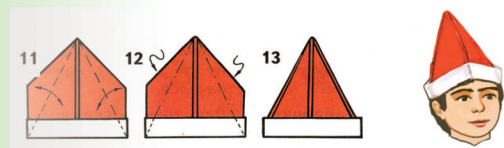
KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Dərs
15

Papağın təpəsi istiqamətində iki 9-cu mərhələdə qeyd olunmuş ucu düzbucaqlı çıxıntıya qatlayın.

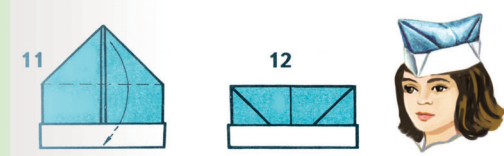
Modeli çevirin və şüurlu dəbilqə artıq hazırdır. Onun üzərinə dekorativ elementlər çəkmək və yapışdırmaq olar.

Yəqin ki, hamınız «Qızıl açar» cizgi filminə baxmışsınız. Bu cizgi filminin qəhrəmanı **Buratinonun papağını** hazırlamaq üçün əsas sxemin 1-10-cu mərhələlərini ardıcıl yerinə yetirmək lazımdır.

Sonra 11, 12, 13-cü mərhələləri yerinə yetirin. Zolaq qatına toxunmadan kənar hissələri daxilə qatlayın.

Pilot papağı. Əsas sxemin 1-10-cu mərhələlərini yerinə yetirin. Sonra 11-12-ci mərhələlərlə davam edin.

Həkim papağı. Əvvəlcə «Pilot papağı» modelində göstərilən bütün əməliyyatları yerinə yetirin. Sonra isə əməliyyatları davam etdirin.

44

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim kağızdan hazırlanmış müxtəlif papaqları nümayiş etdirir və (karnaval papağı, günlük papaq və s.) şagirdlərə suallar verir:

1. Bu gördükləriniz nədir?
2. Bu papaqlar hansı materialdan hazırlanıb?
3. Kağızdan daha hansı növ papaq hazırlamaq olar?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, kağız papaqlar müxtəlif kağız növlərindən hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

– Kağız papaqları hansı mərhələlərlə hazırlanırlar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 43–45) yönəldir.

Kağız papağın hazırlanma ardıcılığını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I qrup. Kağız dəbilqə hazırlayın.

II qrup. Buratinonun papağını hazırlayın.

III qrup. Pilot papağı hazırlayın.

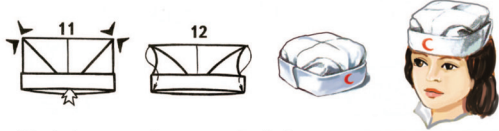
49

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

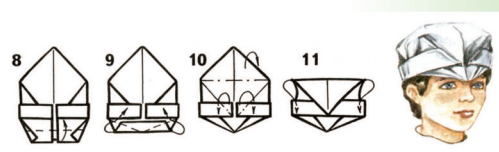
KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Dərs 15

Küncləri sıxın və qatın arxasına daxil edin.

Günlüklü papaq. Əsas sxemin 1–7-ci mərhələlərini yerinə yetirin.

10-cu mərhələdə papağın yuxarı ucunu arxaya bükün və qatın arxasına daxil edin.

SUALLAR

1. Kağız vərəqinin neçə standart ölçüsü var?
2. Hansı papaq növlərini tanıyırsınız?
3. Sadaladığınız papaq növlərinin əsasını nə təşkil edir?

 Həkim papağı və gündüzlü papaq hazırlayın.

45

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları papağı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Papaqları nədən hazırladınız? (Müxtəlif növlü və ölçülü kağızlardan.)
2. Papaqları hansı üsulla hazırladınız? (Kağızqatlama üsulu ilə.)
3. Neçə cür papaq hazırladınız? (Günlüklü papaq, Buratino papağı, kağız dəbilqə, həkim papağı və s.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və kağızdan hazırlanmış papaqların hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Kağızqatlama üzrə işin mərhələlərini izah etmə				
Kağız papaqların hazırlanması yerini təyinetmə				
Kağız papaqların hazırlanması üçün əl vasitələrini seçmə				
Kağız papaqların hissələrini hazırlama				
Birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq etmə bacarığını nümayiş etdirmə				

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

DƏRS 16

MÖVZU: ORNAMENTLƏR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini (kəsmə, quraşdırma, birləşdirmə) mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Kəsmə üsulu ilə alınmış məmulatın və aplikasiyanın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Naxış aplikasiyasının hazırlanmasına uyğun emal texnikası seçir.
5. Məmulatın detallarını hazırlayır.
6. Məmulatın detallarını birləşdirməklə aplikasiya hazırlayır.
7. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
8. Aplikasiyanın qrup halında hazırlanmasında birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Aplikasiyanın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Naxış aplikasiyasını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmrəsi

RESURLAR

Ağ kağız, rəngli kağız, dəstə, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluetləri, PVA yapışqan, fırça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

ORNAMENTLƏR

Siz ornament sözünü eşitmisiniz? Ornament haqqında nə deyə bilərsiniz?

Ornament – geyimin, saxsı məmulatının və digər məişət əşyalarının ritmik şəkildə nizama salınmış bəzək elementlərindən ibarət naxışdır. Ornament qədim zamanlardan yaranmışdır. Qədim güldən və bardoqlarda təkrarlanan belə sadə naxışlara rast gəlinir. Lakin o zaman bunlar adi rəsmlər deyil, dövrün insanları tərəfindən anlaşılan rəmlər və işarələr idi. Naxışın içərisindəki dairə günəşə işarədir. Əyri xətt sudur. İllər keçdikcə ornament mürəkkəbləşərək öz sehrli mənasını itirmiş və sadəcə, bəzəyə çevrilmişdir.

Məmulatlarda ornamentə tapın.

Ornamentlərlə bəzədilmiş misgəlik, zərgərlik və toxuculuq nümunələri

Ornamentlərin qurulma üsulları
Ritmik təkrarlanma. Əgər tamamilə hər hansı bir fiquru götürsək, onda ornament sırasının yaradılmasının sadə üsulu – onun surətinin bərabər ölçüdə və ya digər müəyyən qaydada üfqi və ya şaquli istiqamətdə hərəkət etdirilməsidir.

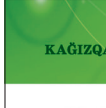

Fiqurun şaquli və üfqi istiqamətdə təkrarlanması çoxsıralı ornament yadır. Bu zaman yaranan boşluqları başqa fiqurlarla doldurmaq olar.

Bu ornamentlərin yaradılması üçün rəngli kağızdan eyni elementləri necə kəsmək olar?

46

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Güzgü-əksi. Fiqurları nəzərdən keçirin.

Bu fiqurlar onların arasından keçən oxla nəzərdən simmetrikdir. Aplikasiya üçün bu detalları kağızı ortadan bir və ya bir neçə dəfə qatlayıb kəsirlər. Güzgü-əksi vasitəsilə bütöv bir sıranı əks etdirmək olar.

Aplikasiya üçün belə naxışları bir dəfə kəsmək-lə necə əldə etmək olar?

Ornamentdə bitki motivləri. Kompozisiyanın çoxsaylı təkrarlanan elementinə **motiv** deyilir. Bitki ornamentləri güllərin, yarpaqların, budaqların, meyvələrin təsvirlərindən yaranmışdır. Lakin onlar ornamentdə təbii olunduqları şəkildə təbii həyata bənzər fərqlənə bilər.

Azərbaycan xalq ornamentləri «buta» Və-tənimizin mədəniyyətinin bir hissəsidir.

Başqa növ ornamentlər də mövcuddur. Kağız zolağını iki yerə qatlayıb belə ornament əldə etmək olar.

Əgər kağız zolağını iki dəfə uzununa və bir dəfə eninə qatlasaq, qırımlar cüt ürəyə çevrilir.

Dərslikdəki təsviri kəlkə kağızına köçürün və ya eskizi müstəqil olaraq çəkin.

47

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müxtəlif naxışlardan ibarət aplikasiya göstərərək sual verir.

– Bu məmulatlar nədən hazırlanmışdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər.

Müəllim dəqiqləşdirmə aparır: bu məmulatlar aplikasiya yolu ilə alınan naxışlardır.

Tədqiqat sualı:

– Aplikasiya üsulu ilə hazırlanan naxışlar hansı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Müəllim naxışlar haqqında dərslikdə verilən məlumatlarla (səh. 46–47) şagirdləri tanış edir. Sonra aplikasiya üsulu ilə hazırlanmış bitki ornamentli naxışlar və kağız zolağını 2 yerə qatlamaqla alınan ornamentlər haqqında məlumat verir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Aplikasiya üsulu ilə müxtəlif naxışlar hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi aplikasiya üsulu ilə hazırladığı naxışı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

1. Aplikasiyanı kəsmək üçün nəyə fikir vermək lazımdır? (Kağız pəstahın hazırlanmasına fikir vermək lazımdır.)

2. Aplikasiya necə hazırlanır? (Şagirdlər aplikasiyanın hazırlanma ardıcılığı haqqında məlumat verirlər.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağızdan aplikasiya hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

Dərs 16

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Bu naxışı almaq üçün hansı motivi çəkmək və kağızı necə qatılmaq lazımdır?

Belə ornamentlərlə hansı xırda məmulatı bəzəmək olar?

Fırlatma üsulu. Seçilmiş fiquru, onun sonunda yerləşən müəyyən mərkəzə nəzərən fırladırlar. Bu riyaziyyatda mərkəzi simmetriya adlanır.

Dairəvi ornamentin qurulması zamanı əsas element ilə döndərilməlidir ki, dönmə bucaqlarının bərabərliyi ödənsin.

Ülgü, basmadüyünə və bir hissə rezinin köməyi ilə dairəvi ornamentin necə qurulmasını nəzərdən keçirin.

SUALLAR

1. Ornament nəyə deyilir?
2. Ornamentin qurulmasının hansı üsullarını tanıyırsınız?
3. Azərbaycanda ən çox yayılan ornament necə adlanır?

Fırlatma üsulu ilə ornamentləri kosin və rəngləyin.

48

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

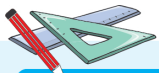
Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Meyarlar				
Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş prosesini izah etmə				
Kəsmə üsulu ilə alınmış məmulatları izah etmə				
Hazırlanmış məmulatlara görə iş yerini tapma				
Emal texnikasını seçmək. Birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS
17

MÖVZU: ÇOXQATLI CIZMA (2 saat)
STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6
MƏQSƏD
Şagird:

1. Ülgü əsasında ağacı plastilin üzərində cızmaqla çoxqatlı cizmanın yerinə yetirilməsi mərhələlərini izah edir.
2. İş yerini təşkil edir.
3. Məmulatın çoxqatlı cizma əsasında hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Plastilin üzərində ağacın çoxqatlı cizmaya uyğun emal texnologiyasını seçir.
5. Məmulatın detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
7. Çoxqatlı cizmaya əsasən ağacın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatı hazırlayarkən sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edir.
10. Hazırlanmış məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA
H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; T.i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi, Venn
diqramı

RESURLAR

Hər çoxqatlı cizma üçün müxtəlif kəsinici alətlər, metal örtüklü karton, plastilin, pannolar və şəkillər

DƏRSİN GEDİŞİ
I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

1. Ağacın plastilin üzərində cızılması prosesi necə gedir?
 2. Ülgü əsasında ağacın plastilin üzərində cızılmasında hansı vasitələrdən istifadə olunur?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Məmulatın plastilin üzərində çoxqatlı cizmasını yerinə yetirmək üçün nə etmək lazımdır?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 49) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Ağacı plastilin üzərində cizməqlə çoxqatlı cizmanı yerinə yetirin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları işi təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Məmulat hazırlanarkən çoxqatlı cizmada, əsasən, nəyə fikir vermək lazımdır? (*Müxtəlif qalınlıqda şırımlar açmağa.*)
2. Siz plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı necə yerinə yetirdiniz? (*Kartona plastilin lövhə çəkilir, axırncı qat hamarlanır, plastilin üzərində kəsmə işi aparılır.*)
3. Siz şırımları hansı vasitələrlə açdınız? (*Kəsici alətlərlə, heykəltəraş bıçağı ilə, yoğurt stəkanından müxtəlif ucluqlu kəsici alətlər hazırlamaqla.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çoxqatlı cizmanın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Mərhələləri düzgün izah etmə					
Ülgü əsasında ağacı plastilin üzərində kəsmə					
Gigiyena qaydalarına əməl etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

YAPMA

Dərs 17

ÇOXQATLI CIZMA

Çoxqatlı cizma rəng fərqi olan alt qatın görünməsi ilə nəticələnən əl işidir. Çoxqatlı cizma ağac üzərində yonma işlərinə bənzəyir. Bu zaman müxtəlif qalınlıqda şırımların açılması üçün kəsici alətlərdən istifadə edilir.

Siz də yoğurt stəkanından çox universal kəsici alət hazırlaya bilərsiniz.

Kəsici alətin iti və küt ucları ilə müxtəlif şırımlar açmağı məşq edin.

Belə şırımları heykəltəraş bıçağı və iti çubuğun köməyi ilə də açmaq mümkündürmü? Aralarındakı fərq nədədir?

Rəngli kartona üç qat plastilin çəkin (1). Axırncı qatı kağızın üstündən hamarlayın (2). Eskizləri çəkin və plastilin üzərində kəsmə işlərinə başlayın.

Üstündə güllər olan oval pannonun* hazırlanması (3) nə ilə fərqlənir? Əsas olaraq metal örtüklü karton götürmək olar.

SUALLAR

1. Çoxqatlı cizma dərinləşdirilmiş relyefdən nə ilə fərqlənir?
2. Plastilin üzərində şırımları hansı alətlə açmaq daha əlverişlidir?
3. Məmulatı necə hazırladınız?

Plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı yerinə yetirin.

*Panno — naxış və ya şəkillə bəzədilmiş səth

49

DƏRS
18
MÖVZU: DƏRİNLƏŞDİRİLMİŞ RELİYEF (2 saat)
STANDART 4.1.2.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.
MƏQSƏD
Şagird:

1. Dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələnin şəklini cızır.
2. Məmulatın hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
3. Kərtənkələ fiquru hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Məmulatın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Məmulatın materiala uyğun emal texnologiyasını seçir.
6. Məmulatın detalını hazırlayır.
7. Məmulatda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Qrup tərəfindən məmulatın hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
10. Dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələ şəklini hazırlayıb təqdim edir.

İNTEQRASIYA
H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.
DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diqramı

RESURLAR

Karton, plastilin
dəsti, heykəl
mümunələri,
heykəltəraş
bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ
1 mərhələ: Motivasiya, problemin pöyuluşü

Müəllim Venn diaqramından istifadə edərək şagirdlərə çoxqatlı cizma və relyefin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd etmələrini tapşır.

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər. Müəllim dərinləşdirilmiş relyef haqqında məlumat verir.

Tədqiqat sualı:

– İstənilən heyvan və ya əşyaların dərinləşdirilmiş relyef üzrə necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında müzakirə aparır. Şagirdlərin diqqətini dərsliyin (s. 50) yönəldir. Onlara mətni oxumağı tövsiyə edir. Sonra kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyef əsasında hazırlanması algoritmini izah edir:

1. Köhnə daş rəngini almaq üçün qəhvəyi, ağ və bir az qara rəngli plastilini qarışdırın.

Çoxqatlı cizma **Dərinləşdirilmiş relyef**

2. İki kibrit qutusu yapışdırın və onlara plastilin yaxın.

3. Kərtənkələnin ülgüsünü kəsin və onu plastilin üzərinə köçürün.

4. Kərtənkələni yapın.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Plastilindən kərtənkələni dərinləşdirilmiş relyef əsasında yapın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi dərinləşdirilmiş relyef üzrə hazırladığı kərtənkələni təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

1. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hazırlayarkən hansı vasitələrdən istifadə etdiniz? (*Cizma, rəngləri qarışdıraraq yeni rənglər almaq, plastilini lövhədə yaymaq, faktura səthi vermək lazımdır.*)

2. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hansı yolla hazırladınız? (*Cizma yolu ilə.*)

3. Dərinləşdirilmiş relyef və çoxqatlı cizma bir-birindən nə ilə fərqlənir? (*Şagirdlər dərslikdəki materialı şərh edir.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və dərinləşdirilmiş relyef üzrə yerinə yetirilən tapşırığın üzərinə bir daha qaydır. Sonra isə işin yerinə yetirilmə alqoritmini hazırlayır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
İş prosesini mərhələlər üzrə aparma					
Kərtənkələnin düzgün şəklini cizma					
Məmulata uyğun emal texnologiyalarını seçmə					
Məmulatı təqdim etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

Dərs 18

YAPMA

DƏRİNLƏŞDİRİLMİŞ RELİYEF

Dərinləşdirilmiş relyef dedikdə nə başa düşürsünüz?
Müştəvinin öz səthindən dərinədə yerləşən təsviri **kontrrilyef** adlanır. Bu, ingilis dilindən tərcümədə «tərsinə» deməkdir. Kontrrilyefdə təsvir heykəltəraş qələmi ilə hər hansı digər alət və ya çubuqla cızılır. Belə texnika ilə siz daha harada rastlaşmışsınız?
İnsanların rastlaşdığı ilk belə təsvirlər insan əli ilə yaradılmayıb. Təbiət özü daşın üzərində bitki, heyvan, həşərat təsvirləri yaradıb.
Belə «fotosəkillər» alimlər üçün çox dəyərli tapıntılardır. Siz də plastilin üzərində bitki hissələri haqq etməyə çalışın.
İz qoymaq üçün material axtarışına çıxanda onun hansı şərtlərə cavab verəcəyini qabaqcadan düşünün. İşinizin nəticəsini necə formalaşdırmaq olar?
Kükür və mazi ağaclarının budaqlarının izləri belə görünür.

Bu üsulla çox sadə, asanlıqla tanınan silueta malik obyektləri də təsvir etmək olar.

Əsasın üzərinə iki plastilin lövhə qoyun (üstündən basmamalı şərtlə) və konarlarını kəsin.

Eskizi çəkin və heykəltəraş bıçağı ilə üst qatı kəsin. Şəkilin daxili hissəsini götürün. Konarları və ayrıllıqları hamarlayın. Bunun üçün iti uclu heykəltəraş bıçağından istifadə edin.

Niyə bu üsulla plastilin lövhələrə istifadə edilir, sadəcə, əsasın üzərinə yaşı və yaxud qara plastilin qatı çəkilir?
Bu işdə yaxşı tanıdığımız iki üsul birləşib. Onu necə işləmək lazımdır?

SUALLAR

1. Kontrrilyef nəyə deyilir?
2. Əyanın dərinləşdirilmiş relyefini göstərmək üçün nəyə fikir vermək lazımdır?
3. Belə relyefdə dərinliyi nə göstərir?

Dərinləşdirilmiş «Çiçək» relyefi hazırlayın.

57

**DƏRS
19**
**MÖVZU: PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIŞ
KOMPOZİSİYA (2 saat)**
STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 4.1.3.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.
MƏQSƏD
Şagird:

1. «Qızılgül» kompozisiyasının hazırlanmasını mərhələlərlə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulatlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Məmulatın tam şəklini çəkir.
4. Plastilin lentdən hazırlanacaq məmulat üçün uyğun emal vasitələri seçir.
5. Məmulatın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
6. Məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
7. Məmulatın detallarını hazırlayır.
8. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
9. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
11. Məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
12. Məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA
H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrit qutusu, dərslik, heykəltəraş bıçağı.

DƏRSİN GEDİŞİ
I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə plastilin lentlərdən hazırlanmış kompozisiyalar göstərərək sual verir:

– Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər. Müəllim dəqiqləşmə aparır: bu məmulatlar plastilin lentdən hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

– Plastilin lentdən kompozisiyanı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Müəllim plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyası haqqında dərslikdə verilən məlumatlarla (səh. 51) şagirdləri tanış edir. Sonra isə plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının alqoritmi haqqında şagirdlərə məlumat verir.

Plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının alqoritmi:

1. Əvvəlcə jüt yumurlamaq lazımdır.
2. Jütun üstünə kağız sərib yaymaq.
3. Plastilin lövhəni kağızsız bir qədər hamarlamaq.
4. Zolaqlara ayırmaq.
5. Kağız üzərində hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirmək lazımdır ki, yapışmasın.
6. Lentlərin uzunluğu 10–15 sm olmalıdır.
7. Karton üzərində qızılgülün təxmini konturunu çəkmək.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür. Qruplara tapşırıqlar verir.

I–III qrup. Plastilin lentdən istifadə etməklə «Qızılgül» kompozisiyası hazırlayın.

II–IV qrup. Plastilin lentdən istifadə etməklə «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyası hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırıqları yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izah və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Siz «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyasını nədən hazırladınız? (*Rəngli plastilinlərdən.*)
2. «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyasının hazırlanmasında hansı elementlərdən istifadə etdiniz?

(*Şagirdlər dərsliyə əsasən fikirlərini söyləyirlər.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiyanın hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

YAPMA

Dərs 19

PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIŞ KOMPOZİSİYA

Plastilindən müxtəlif üsullarla lent hazırlamaq olar: əvvəlcə bağ diyrilmək, sonra bağın üstünə kağız sərib yaymaq, alınmış plastilin lövhəni kağızsız bir qədər də hamarlamaq və zolaqlara ayırmaq lazımdır. Müxtəlif üsullardan istifadə edin. Hansı daha çox xoşunuza gəlir? Kağız üzərində hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirin ki, kağıza yapışmasın.

Lentlər müxtəlif quruluşda və rəngdə ola bilər. Uzunluğu 10–15 sm olan lentləri kəsməyi öyrənin.

Siz artıq kağız və parça lentlərlə işləmişiniz. Onlarla əlaqədar hansı iş üsullarını bildiyinizi yadınıza salın. Bu üsullardan hansından plastilin lentlə iş zamanı istifadə etmək olar?

«Əsrarəngiz meşə». Bu işin necə yerinə yetirildiyini müzakirə edib, fikrinizi görhə edin.

SUALLAR

1. Plastilindən lent hazırlamağın hansı üsullarını bacarırsınız?
2. Plastilini hamarladığınızda onu nə üçün tez-tez çevirmək lazımdır?
3. Plastilin lentlərdən hazırlanmış məmulat hansı relyefə aiddir?

Rəngli plastilinlərdən «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyasını hazırlayın.

51

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Kompozisiyanın hazırlanma texnologiyasını izah etmə					
Kompozisiyanın hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçmə					
Sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirmə					
Təqdimat etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS
20

MÖVZU: QAB-QACAĞIN DİZAYNI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 4.1.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastilindən qab-qacaq düzəltməyin emal texnologiyasını izah edir.
2. Plastilindən mətbəx qab-qacağını düzəltmək və dizayn etmək üçün iş yerini təşkil edir.
3. Məmulatın hissələrinin təsvirini çəkərək sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.
4. Plastilindən qab-qacağın dizaynını hazırlamaq üçün emal vasitəsi seçir.
5. Plastilin qab-qacağın dizaynını hazırlamaq ardıcılığını müəyyən təşkil edir.
6. Uyğun emal texnologiyalarını seçir.
7. Qab-qacağın detallarını hazırlayır.
8. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
9. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Sanitar-gigiyenik qaydalara əməl edir.
11. Məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, kollektiv iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyulduğu

Müəllim masanın üzərinə bir neçə qab-qacaq məmulatı düzərək soruşur:

1. Siz nə görürsünüz?
 2. Bu qablar bir-birindən nə ilə fərqlənir?
- Müəllim şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Tədqiqat sualı:

– Qab-qacaqların dizaynında olan qanunauyğunluq nədən ibarətdir?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 52) yönəldir. Onlara mətni oxumağı tapşırır.

Sonra qab-qacağın dizaynının alqoritmini tərtib edir.

1. Hazırlanmış qab-qacağın dəstinin dizaynını müəyyənləşdirin.
2. Əvvəlcə onun hissələrini çəkin.
3. Bildiyiniz üsullara əsasən onu plastilindən yapın.
4. Çox da çətin olmayan şəkli plastilinə köçürün.
5. Başqa rəngdə plastilindən üstünə müxtəlif quruluşlu kiçik hissələr yapışdırın.
6. Məmulata gözəl dizayn verin.
7. İkirəngli plastilin lövhədən istifadə edin.
8. Üst qatı ağ rəngli plastilindən yapın.
9. Məmulatın üstünə yapma üsulu ilə qarışdırın.
10. Relyefşəkilli səthi barmaqlarınızla haqqırlayın.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Təpşırıq. Plastilindən çab-çəca dəstinə dizayn verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə dərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Muəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladığı məlumatı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

1. Qab-qacağın dizaynını hazırlayarkən hansı texnoloji üsullardan istifadə etdiniz? (*Şagirdlər bildikləri üsulları sadalayırlar.*)
2. Siz işi hansı ardıcılıqla yerinə yetirdiniz? (*Şəkili plastilinə köçürmək, üzərinə başqa quruluşlu hissələr yapışdırmaq, gözəl dizayn verməklə.*)
3. Qab-qacağın dizaynı haqqında daha nə deyə bilərsiniz? (*Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və qab-qacağın dizaynı haqqında dediklərini dəqiqləşdirir. Qab-qacağın dizaynının hazırlanması alqoritmini təkrarlayır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Qab-qacağı dizayn etmək üçün iş yerini təşkil etmə				
Emal vasitələri seçmə				
Dizayn ardıcılığını müəyyən etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 21

MÖVZU: ÇARPAZ TİKMƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

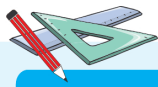
1. Tikmə texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tikmə işlərinə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çarpaz tikməni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Tikmənin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Tikməyə uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını tikir.
7. Çarpaz tikməni yerinə yetirir.
8. Tikməni yerinə yetirdikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Çarpaz tikmənin qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Çarpaz tikməni yerinə yetirərkən müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Yerinə yetirdiyi çarpaz tikmə işlərini təqdim edir.

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Parça, rəngli saplar,
iynə, oymaq, qayçı,
dərslik, iş vərəqləri,
çarpaz tikmə
nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim çarpaz tikmə ilə işlənmiş hazır nümunələri şagirdlərə göstərir və sual verir:

– Sizcə, bu tikmə necə adlanır?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu tikmələr çarpaz tikmə adlanır.

Tədqiqat sualı:

– Çarpaz tikməni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 53–54) yönəldir. Çarpaz tikmə texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I qrup. Çarpaz tikişlərdən istifadə edərək kitab əlfəcini hazırlayın.

II qrup. Çarpaz tikişlərdən istifadə edərək üfüqi zolaq tiki.

III qrup. Çarpaz tikmə ilə şaquli zolağın tikilməsini yerinə yetirin.

IV qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək əl dəsmalını bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi yerinə yetirdiyi «Çarpaz tikmə» nümunəsini və pannoları təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Çarpaz tikmə və panno tikişlərinin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Çarpaz tikmə vasitəsilə kitab əlfəcini, bəzək əşyaları, açıqcalar, pannolar hazırlanır.*)

2. Çarpaz tikmədən naxışsalmada istifadə etmək olarmı? (*Çarpaz tikmədən naxışsalmada istifadə etmək olar.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çarpaz tikmənin yerinə yetirilməsi ardıcılığı üzərində dayanır.

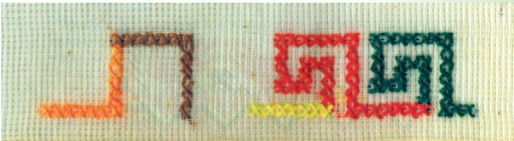

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

Dərs 21

ÇARPAZ TİKMƏ

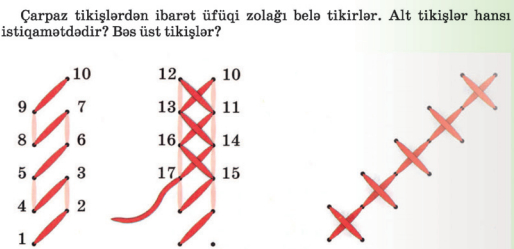
Şəkli diqqətlə nəzərdən keçirin.

Bu tikmədə tikişlər üfqi, yoxsa şaqulidir?

Çarpaz tikişlərdən ibarət üfqi zolağı belə tikirlər. Alt tikişlər hansı istiqamətdədir? Bos üst tikişlər?

Üfqi zolaqla şaquli zolağın tikilmə üsulları oxşardır mı? Tikişlər astar tərəfdən necə yerləşir? Çöp xətt üzrə çarpaz tikişin necə aparıldığını düşünüb tapın.

Unutmayın: bütün alt tikişlər bir tərəfə istiqamətlənib, üst tikişlər başqa bir tərəfə.

53

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

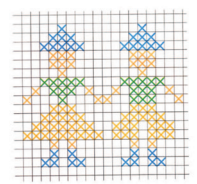
Dərs 21

Çarpaz tikməni ya şəkil üzrə, ya da sxem üzrə işləyirlər.

Siz də tikməni özünüz düşündüyünüz şəkil üzrə naxış salın. Amma əvvəlcə şəkli damalı vərəqdə çəkin.

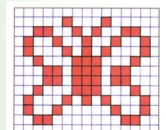

«Şən dovşan»

«Dostluq»

Çarpaz tikmə vasitəsilə kitab əlfəcinciləri, bəzək aşıyaları, açıqcalar, pannolar hazırlaya bilərsiniz. Tikmə ilə əl dəsmallarını, paltar və çantaları bəzəmək olar.

«Kəpənək»

SUALLAR

1. Çarpaz tikməni hansı üsullarla yerinə yetirmək olar?
2. Çarpaz tikmədən hansı məmulatların hazırlanmasında istifadə olunur?

Çarpaz tikmədən istifadə edərək istədiyiniz pannonu hazırlayın.

54

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Çarpaz tikmə texnologiyasını mərhələlər üzrə izah etmə					
Tikmə ardıcılığını müəyyənləşdirmə					
Çarpaz tikməni yerinə yetirmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS 22

MÖVZU: İLGƏK TİKİŞİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

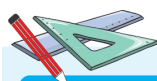
MƏQSƏD

Şagird:

1. «İlgək tikişi»nin texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. «İlgək tikişi»nə görə iş yerini təşkil edir.
3. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Tikişə uyğun emal texnikası seçir.
6. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirir.
7. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilməsində sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Qrup tərəfindən gedən proseslərdə birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirərkən təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Yerinə yetirdiyi «İlgək tikişi» ilə tikməni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1. T.i.: 2.2.4. F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin hərəkəti

RESURLAR

Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

1 mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir və sual verir:

– Sizə, bu məmulatlar hansı tikişlə yerinə yetirilib?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu məmulatlar «İlgək tikişi» ilə yerinə yetirilib.

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

Dərs 22

İLGƏK TİKİŞİ

Yeni il açıqçası

Yeni il açıqçası

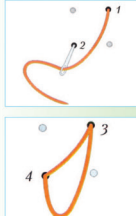
Açıqçada nəyin təsviri verilib? Onun hazırlanmasında hansı əşya və materiallardan istifadə edilib?

Küknar ağacı qabarıq alınıb, çünki «İlgək» tikişi ilə yerinə yetirilib.

Tikişin yerinə yetirilmə mərhələləri

Bu tikişi damalı kağızda yerinə yetirin.

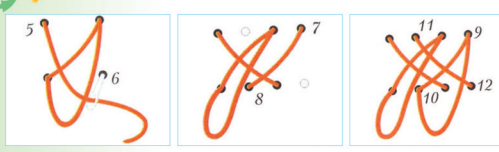
1. İynəni hara daxil etmək lazımdır? İşin başlanğıcı «Çarpaz tikmə»nin başlanğıcından nə ilə fərqlənir? Sapı çəkin!
2. Tikişi təkrarlayın (3–4), amma sapı çəkməyin, ilgək kimi saxlayın.
3. İlgəyi barmağınızla tutun və sol yuxarı küncdən sağ aşağı küncə bönd tikişi atın (5–6).
4. Növbəti tikişi növbəti damanın ortasından başlayın (7–8). Sapı çəkin.

55

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

Dərs 22

5. İlgək düzəldin (9–10). Onu bərkidin (11–12). İlgəklərin eyni ölçüdə olmasına nəzarət edin.

Bu tikişin tikilmə texnikasını öyrənəndən sonra açıqça hazırlaya bilərsiniz. Bu, bir neçə variantda yerinə yetirilə bilər.

1 variant. Damalı kağızda tikib, kağızın kənarlarını necə gizlədəcəyiniz barədə düşünün.

2 variant. Parçanın üzərində tikirsiniz. Əgər parça ağ rəngdədirsə, onu necə örtəcəyinizi, parça rənglidirsə, açıqcanı necə tərtib edəcəyinizi düşünün.

Şəkildəki qoyunu «İlgək» tikişi ilə tikiyə bilərsiniz.

SUALLAR

1. Açıqcanın hazırlanmasında hansı materiallardan istifadə edilmişdir?
2. Şəkildəki qoyun fiqurunu çarpaz tikişlə hazırlamaq olarmı?

«İlgək» tikişinin köməyi ilə açıqça hazırlayın.

56

Tədqiqat sualı:

– «İlgək tikişi»ni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 55–56) yönəldir. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir:

I qrup. Parça üzərində qırmızı saplarla «İlgək tikişi» yerinə yetirir.

II qrup. Parça üzərində göy saplarla «İlgək tikişi» yerinə yetirir.

III qrup. Parça üzərində sarı saplarla «İlgək tikişi» yerinə yetirir.

IV qrup. Parça üzərində yaşıl saplarla «İlgək tikişi» yerinə yetirir.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə əldə tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi yerinə yetirdiyi tikişi təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə mərhələləri necədir? (Şagirdlər dərsliyin 55-ci səhifəsindəki mərhələləri sadalayırlar.)

TİKMƏ VƏ NAXIŞSALMA

2. «İlgək tikişi»nin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (Bu tikişdən salfetin, dəsmalın, süfrənin kənarlarını və s. tikərkən istifadə etmək olar.)
3. Bu tikişdən naxışsalmada istifadə etmək olarmı? (Bu tikişlə naxış salmaq olar.)
4. «İlgək tikişi»ni hansı variantlarda yerinə yetirmək olar? (Damalı kağızda tikmə yolu ilə, parça üzərində tikmə yolu ilə yerinə yetirmək olar.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və göstərilən tikişin yerinə yetirilməsi ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
«İlgək tikişi»nin tikilmə ardıcılığını müəyyənləşdirmə					
«İlgək tikişi»nə uyğun emal texnologiyası seçmə					
Sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS 23

MÖVZU: ÇAYNIK ÜÇÜN İSİDİCİ KUKLA VƏ ƏLCƏK-KUKLA (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kuklanı tikmə texnologiyasını ad mərhələlər üzrə izahat verir.
2. Tikmə məmulatına görə iş yerini təşkil edir.
3. Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla tikməyi yerinə yetirmək üçün emal vasitələri seçir.
4. Məmulatın yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyən edir.
5. Məmulata uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Məmulata aid tikməni yerinə yetirir.
8. Məmulatı yerinə yetindikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatın hazırlanmasında qrupla birlikdə fəaliyyət göstərərək əməkdaşlıq edir.
10. Məmulatı yerinə yetirərək müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kuklanı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.;
T.i.: 2.2.4.

DƏM ÇAYDANI ÜÇÜN İSİDİCİ KUKLA. ƏLCƏK-KUKLA

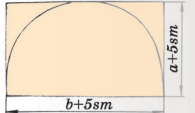

Dəm çaydanı üçün isidici kukla görmüsünüz? İsidici kuklanı necə düzəltmək olar?

Bu növ kuklalar isidici başlıqdan və bir neçə bözək hissələrindən ibarət olur. Başlıq kuklanın qolları və başı ilə birlikdə bədən hissəsi birləşdirilir. Başlıq özü isə kuklanın paltarının etəyi altında gizlədilir.

Başlıq düzəldək. Başlığın ülgüsünü kəsmək üçün dəm çaydanının ölçülərini çıxardın. Çertyojda dəm çaydanının hündürlüyü – a, eni isə ən enli hissədən ölçülməklə – b ilə işarə olunmuşdur.

Başlıq isidici qatdan və astardan ibarətdir. İsidici qat vatindən, pambıqdan, pamazıdan ola bilər. Astar üçün istənilən pambıq parçadan istifadə edə bilərsiniz. Astarın hissələrini 1,5 sm məsafə buraxmaqla kəsin.

İsidicini astarın iki tayının arasına yerləşdirin. Kənarlarını «əl tikisi» ilə tikin və qatlayın.

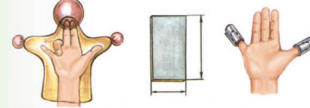
İsidicinin astara salınmış iki hissəsini birləşdirin. Yuxarıda kuklanın bədənini yerləşdirmək üçün tikilməmiş yer buraxın.

Əlcək-kukla. Kuklaoyunadılar onları əlcək kimi geyinirlər. Belə kuklanın əsasını əllər və baş birləşdirilmiş üç hissə təşkil edir. Üzlük üçün 30x30 sm ölçüdə iki hissə nazik pambıq parça götürün. Hissələri üst-üstə qoyun və ortadan qatlayın.

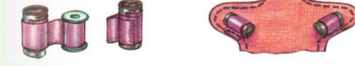

Ülgünü kağıza köçürüb onu qatlanmış parçaya sancaqlayın. Təbaşirle kənarlarını 1 sm aralıdan cızın. Ülgüləri düz üzü içəri olmaqla qoyub «əl tikisi» ilə, kənarlarını isə istənilən kənar tikisi ilə tikin.

Kuklaoyunadan insanın əli aşağıdakı şəkildə göstəriləndi kimi üzlüyün içində müxtəlif vəziyyətlərdə ola bilər.

Kuklanı asanlıqla oynatmaq üçün karton düzbucaqlılardan «patron» adlandırılan hissələr düzəldib çeçələ barmağa və baş barmağa sıx şəkildə dolayın.

Sonra «patron»ları yapışdırıcı lentlə sarıyın. Yapışdırıcı lentdən 1 sm enində çıxıntı buraxın. Bu hissədən «patron»ları üzlüyün iç tərəfindən, bir qədər yer buraxaraq barmaqların yerləşdiyi yərə tikin. Üzlüyü çevirib əlinizə geyinin. Əgər kuklanın boynu əlinizdə yaxşı dayanmırsa, boyun üçün də «patron» düzəldin.

SUALLAR

1. Ülgüdə 1,5 sm artım nə üçün nəzərdə tutulmuşdur?
2. Dəm çaydanının isidici qatı nə üçündür və hansı materialdan hazırlanır?
3. Əlcək-kukla necə hissədən ibarətdir?

Dəm çaydanı üçün «Əlcək-kukla» hazırlayın.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
bevin həmməsi

RESURSLAR

Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqi, çaynıq üçün isidici kukla və əlcək-kukla nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

İnteraktiv: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə sual verir:

– Siz neçə cür əlcək növü tanıyırsınız? (*Həkim əlcəyi, fəhlə əlcəyi, bağban əlcəyi, soyuqdan qorunmaq üçün əlcək.*)

Şagirdlər insanlar tərəfindən istifadə olunan əlcəkləri sadalayırlar.

TİKMƏ VƏ NAXİSSALMA

Müəllim «çaynik üçün əlcək» ifadəsini şagirdlərdən aldıqdan sonra hazırlanmış nümunələri onlara göstərir və sual verir:

– Bu əlcəklər hansı materiallardan hazırlanır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Tədqiqat sualı:

– Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kuklanı necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərslərə yönəldir.

Müəllim «Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla» hazırlanmasının yerinə yetirilməsi texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I–II qrup. Çaynik üçün isidici kukla hazırlayın.

III–IV qrup. Çaynik üçün əlcək-kukla hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi yerinə yetirdikləri «Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kukla»ları təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkil

Müzakirə sualları:

1. Çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kuklanın hazırlanmasında nəyə fikir vermək lazımdır? (*Başlığın ülgüsü və çertyoja əsasən çaynikin hündürlüyü, eninin ölçülməsinə, astarın hazırlanmasına, ülgünün kağıza köçürülməsinə.*)

2. İsidici kuklanı və əlcək-kuklanı hansı materiallardan hazırladınız? (*Parça.*)

3. Əlcək-kukla hansı hissələrdən ibarətdir? (*Dərslik əsasında məlumat verir.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çaynik üçün isidici kukla və əlcək-kuklanın hazırlanması texnologiyası üzərində dayanaraq izah edir.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
İsidici kukla və əlcək-kuklanın texnologiyasını mərhələlərlə izah etmə					
Məmulatın yerinə yetirilmə ardıcılığının müəyyənəşdirmə					
Məmulata uyğun emal texnikası seçmə					
Əməkdaşlıq etmə					

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRS 24

MÖVZU: QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

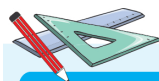
MƏQSƏD

Şagird:

1. Qablaşdırmanın bağlanması ilə əlaqədar iş yerini təşkil edir.
2. Qablaşdırmanın bağlanmasını mərhələlər üzrə izah edir.
3. Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
5. Qablaşdırmanın bağlanmasında sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirir.
6. Qablaşdırmanın bağlanmasında qrup tərəfindən hazırlanmış prosesdə birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığını nümayiş etdirir.
7. Məmulatın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
8. Qablaşdırmanın bağlanmasını hazırlayıb təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə
beyin həmləri

RESURLAR

Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncaq qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

Mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə hazır hədiyyə qablaşdırmaları nümunələrini göstərərək sual verir:

– Qablaşdırmanı nə üçün bağlamaq lazımdır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qablaşdırmanın bağlanması haqqında məlumat verir.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Tədqiqat sualı:

– Qablaşdırmanın bağlanmasını necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 59) yönəldir. Onlara mətni oxumağı tövsiyə edir. Sonra qablaşdırmanın bağlanmasının yerinə yetirilməsi alqoritmını tərtib edir.

1. Qablaşdırmanın bağlanmasında ip, qaytan və lentdən istifadə edin.

2. Ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün 3 metr-dən az olmayan qaytan və yaxud lent lazımdır.

3. Lentlərin bağlama nöqtəsini işin əvvəlində təyin edin.

4. Qutunu və ya bağlanmanı çarpaz bağlayın.

5. Lenti mərkəzdə elə düyünləyin ki, ucları olsun.

6. Lentin uzun ucu 1 m, qısa ucu isə 20 sm olmalıdır.

7. Baş barmağınızla və şəhadət barmağınızla düyünləri eyni məsafədə saxlayın.

8. Lentlərin uzun ucunu bu barmaqlara səkkiz şəkildə dolayın.

9. Lenti ehtiyatla barmaqdan açıb, düyünün üzərinə tutun.

10. Qısa ucla lent topasını ortadan sarıyın.

11. Balaca ilgək qoymağı unutmayın.

12. Möhkəm çəkib bağlayın və bantı səliqəyə salın.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq. Qablaşdırmanın bağlanmasını yerinə yetirin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzakət edərək izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları qablaşdırmanı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Qablaşdırmanı necə bağladınız? (Dərslikdə verilmiş məlumata əsasən danışıqlar.)

2. Qablaşdırmanın bağlanmasında nələri nəzərə almaq lazımdır? (Qablaşdırmanın gözəl və cəlbedici olmasını.)

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 24

QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI

 Qonaq gedərkən və ya ad gününü qeyd edərkən insanlara nə bağışlanırsınız?

Hədiyyə qablaşdırmalarını gözəl və cəlbedici şəkildə bağlamağı bacarırsınız mı?

Bu üsulla siz uzaq yola çıxanda hansısa bir ipin və yaxud qaytanın köməyi ilə əşya qutusunu bağlaya bilərsiniz, əgər gözəl lent götürsəniz, hədiyyə qutusunu da bağlamaq olar. Standart ölçülü ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün sizə 3 metr-dən az olmamaq şərtində qaytan və yaxud lent lazımdır.

Əgər lentin uclarını qutunun üst tərəfində bağlaya bilmirsinizsə, onda lentlərin bağlanma nöqtəsini işin əvvəlində təyin edin.

Dekorativ bant: Qutunu və yaxud bağlanmanı çarpaz bağlayın. Mərkəzdə elə düyünləyin ki, iki ucu olsun: uzun ucu 1 m-dən az olmasın, qısa ucu isə 20 sm olsun.

Baş barmağınızla şəhadət barmağınızla düyünləri eyni məsafədə saxlayın. Lentin uzun ucunu bu barmaqlara səkkiz şəkildə dolayın. Sonra lenti ehtiyatla barmağınızdan açıb düyünün üzərinə tutun. Qısa ucla lent topasını ortadan sarıyın. Bu zaman balaca ilgək qoymağı unutmayın. Qısa ucu düyünün altından çıxarıb düzəltməyə çalışın. Möhkəm çəkib bağlayın və bantı səliqəyə salın.

SUALLAR

1. Qablaşdırmanı nə üçün bağlamaq lazımdır?
2. Qablaşdırmanı bağlamaq üçün hansı materiallardan istifadə etmək lazımdır?
3. Qablaşdırmanı dekorativ bantla bağladıqda nəyə fikir vermək lazımdır?

 Dekorativ bantlarla hədiyyə qutusu bəzəyin.

59

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha müxtəlif qutuların qablaşdırılmasının bağlanması üçün hazırlanma texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Qablaşdırmanın bağlanmasını mərhələlər üzrə izah etmə					
Qablaşdırmanın bağlanma ardıcılığını müəyyənləşdirmə					
Tərtib bacarığını nümayiş etdirmə					
Əməkdaşlıq etmə					

DƏRS
25

MÖVZU: BƏDİİ QURAŞDIRMA. DİZAYN (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.5.

MƏQSƏD

Şagird:

- Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edir.
- İş dəftərindəki tapşırıqları yerinə yetirərkən, birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
- Məlumat hazırlığına verilən tələbləri cavablayır.

İNTEQRASIYA

M.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

BƏDİİ QURAŞDIRMA. DİZAYN

 Fikirlərimizi birlikdə müzakirə edək. Tutaq ki, siz məişət texnikası, mebel, təsərrüfat malları ilə dolu bir mağazaya gəlmisiniz.

 Diqqətinizi hansı əmtəə mali* cəlb edəcək?

Eyni təyinatlı müxtəlif çeşidli mallar içərisində hansı məmulata üstünlük verərdiniz? Nə üçün?

Bələ demək mümkündürmü ki, alıcı əmtəə mali alarkən diqqətini cəlb edəni seçir?

 Əmtəə mali əvvəlcədən diqqəti hansı keyfiyyəti ilə cəlb edir? «İstənilən əmtəə mali diqqəti öz gözəlliyi, rahatlığı, əlvan qablaşdırılması, qeyri-adi xarici görünüşü, başqa sözlə, dizaynı ilə cəlb edir» fikri ilə razısınızmı?

Məmulatın xarici görünüşü, onun təqdim edilən növünün yaradılması və bədii quraşdırılması üzrə fəaliyyət **dizayn**, bədii quraşdırma ilə məşğul olan insanlar isə **dizaynerlər** adlanır.

Dizayn ingilis sözü olub «layihə», «təsvir», «görünüş» deməkdir.

Bədii dizayn incəsənətlə gözəlliyin yaradılmasıdır.

Mühəndis əməyinin məhsulu gələcək məmulatın texniki-texnoloji sənədlərdə olan layihəsi, dizayner əməyinin məhsulu isə məmulatın təsvirlərdə, maketlərdə verilən layihəsidir.

Mühəndislərdən fərqli olaraq, dizaynerlərin vəzifəsi quruluşların işlənməsi və məmulatın hazırlanması texnologiyası deyil, onun obrazının, xarici görünüşünün yaradılmasıdır.

Hər bir müəssisə öz məhsuluna olan tələbat haqqında düşünərək, müəssisəyə rəssam-dizaynerləri cəlb edir. Onlar bütöv məmulatın və onun hər bir detallının görünüşünü fikirləşib tapır, həmçinin bu məhsulun bazarada başqa məhsulların içində öz estetik cəlbediciliyi ilə fərqlənməsi üçün müəssisənin bütün məmulatlarına vahid bir tərtibat üslubu yaradırlar.

60
*Əmtəə mali – satılmaq üçün hazırlanan məmulata deyilir.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dizaynın bir istiqaməti də texnikanın, o cümlədən məişət texnikasının (televizorların, tozsooranların, saç qurudanların və s.) bədii quraşdırılmasıdır.

Bu məsələdə dizaynerlər mühəndislərlə sıx əlaqədə işləyirlər. Dizaynerlər cihaz və qurğuların quruluşunu, işləmə prinsipini, onların hazırlanma texnologiyasını, materialların xassələrini öz layihələrində yeni məmulatın faydasını onun təhlükəsizliyi, rahatlıq və gözəlliyi ilə birləşdirmək üçün bilməlidirlər.

 Müxtəlif avtomobil modellərini nəzərdən keçirin.

 Hansı model sizi daha çox cəlb edir və nə üçün?

Müasir avtomobilin cavab verməli olduğu tələblərlə tanış olun:

- təhlükəsiz olması;
- möhkəm olması;
- ekoloji cəhətdən əhəmiyyətli olması;
- idarə olunmada və istifadədə rahat olması;
- estetik cəhətdən cəlbedici olması;
- rahat olması;
- mühərrikin qənaətliliyi.

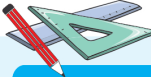
SUALLAR

1. Məmulatın dizaynı nə deməkdir?
2. Dizaynerlə mühəndis peşəsi bir-birindən nə ilə fərqlənir?
3. Dizayner nələri bilməlidir?

 Müasir avtomobil haqqında fikrinizi söyləyin.

61

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla iş, böyük qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin tormaları

PESURLAR

Karton, plastilin, dəstək, qırıq çöpü, müxtəlif şəkillər, dərslik

DƏRSİN FƏDİŞİ

I mərhələ. Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim müxtəlif əmtəə malları şagirdlərə nümayiş etdirərək suallar verir:

– Bunlar nədir? Bu pəssah nəyə hazırlanıbdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər. Müəllim bədii quraşdırma və dizayn haqqında məlumat verir.

Tədqiqat sahəsi.

– Əmtəə mali alıcıların diqqətini hansı keyfiyyətləri ilə cəlb edə bilər?

73

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 60) yönəldir. Müəllim bədii quraşdırma və dizayn işlərinin yerinə yetirilmə ardıcılığını şagirdlərin nəzərinə çatdırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi pəstahı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

1. Bədii quraşdırma nədir? (*İncəsənətdə gözəlliyin yaradılması.*)
2. Dizayner əməyinin məhsulu nədir? (*Məmulatın təsvirlərdə, maketlərdə verilən layihəsi.*)
3. Dizayn işini yerinə yetirmək üçün nələri bilməlisiniz? (*Cihaz və qurğuların quruluşunu, materialların xassələrini və hazırlanma texnologiyasını.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha bədii quraşdırma və dizayn tərtibatının üstünə qaydır və onun hazırlanma texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Mərhələlər üzrə şərh etmə				
Sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirmə				
Məmulat hazırlığına verilən tələbləri sadalama				
Əməkdaşlıq etmə				

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRS 26

MÖVZU: PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ
MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarını izah edir.
2. Məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Məmulat hazırlamaq üçün emal vasitələri seçir.
4. Məmulatın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Hazırlanacaq məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirərək məmulatı hazırlayır.
8. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Qrupda birgə fəaliyyət göstərir.
10. Gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Diskussiya,
beyin həmləri,
suallar

RESURLAR

Qəzet kağızı, içərisində su olan qab, un və ya nişastadan hazırlanmış çirəş, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, tulu emulsiya boyası, xırda dənəli sumbat kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyaqlar və fırçalar

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim papye-maşedən hazırlanmış müxtəlif oyuncaq və maskalar göstərərək şagirdlərə suallar verir:

– Bu işlədikləriniz nədir?

Dərs 26

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ MƏMULATLAR

Siz 1–3-cü siniflərdə texnologiya dərslərində hansı materiallardan yapma işini öyrənmişdiniz?

Bu materiallar hansı xassəyə malikdir?
Yapma ilə məşğul olmaq sizin xoşunuza gəlirmi?
Siz bu məmulatların necə və hansı materialdan hazırlandığını bilir-sinizmi?

Bu məmulatlar «dəyülmüş» kağızdan — papye-maşedən* yapılmışdır. Papye-maşedən məmulatların hazırlanma texnologiyası orta əsrlərdə İranda yaranmışdır. Keçmiş ustalar təbəqir və yapışqan qatışığı hopdurulmuş bir neçə qat kağızdan müxtəlif qutular, mücrilər və althıqlar hazırlayırdılar. XVIII əsrdə isə Avropada bütün qutusu dəbə düşdü. Bu qutuları qiymətli metallardan, eləcə də kətan yağında bişirilmiş və yüksək temperaturda qurudulmuş, preslənmiş kartondan, papye-maşedən də düzəldirdilər. İndi də papye-maşedən hazırlanmış məmulatlardan müvafəqiyyətlə istifadə olunur. Papye-maşedən müxtəlif xırda məmulatlar — oynuqcaqlar, maskalar, dekorativ məmulatlar, teatr rekvizitləri hazırlanır.

Məmulatı düzəltmək üçün sizə qəzet kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çirşə**, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya boyası, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və fırçalar lazım olacaqdır.

* Papye-maşə — fransız dilindən tərcümədə «çeynənmiş kağız» deməkdir.
** Çirşə — yapışqan

62

Dərs 26

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

İşin gedişi

1. Hansı məmulatı düzəldəcəyinizi təyin edin. Onun təyinatı, quruluşu və ölçüləri necədir? Onu necə bitkin şəkildə salmaq olar?
2. Gələcək məmulat üçün özül düzəldin. Hansı məmulatı düzəltmək istəyinizdən asılı olaraq, özül üçün vaza, nıncə, stəkan götürülə bilər. Özülü plastilindən də yapa bilərsiniz.
3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən böyük olmayan qəzet qırıntıları isladın.
4. Özülə hər hansı bir yağ (məsələn, vazelin) sürtün və ya ona sellofan dolayın.
5. Özülə üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış kağız qırıntıları yapışdırın. Kağızın özülə yapışmaması üçün birinci qata çirşə sürməyin. Kağız qırıntılarının bir-birini örtməsinə nəzarətdə saxlayın. Lazım olarsa, basmanın kənarlarını qayçı ilə səliqəyə salın.
6. Basmanı özülün üzərində yaxşıca qurudun.
7. Pəstahı özüldən çıxarın. Bunu etmək çətindir, onu eninə və ya uzununa bıçaqla kəsin.

Bir təbəqə qəzet kağızı qoymaqla tayları yapışdırın və basmanı qurudun.

63

– Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?

Şagirdlərə dərsləyin 62-ci səhifəsindəki şəkillərə diqqət yetirmələri tövsiyə olunur.

Tədqiqat sualı:

– Papye-maşedən hazırlanan məmulatlar hansı xüsusiyyətlərə görə digər məmulatlardan fərqlənir?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 62–64) yönəldir.

Müəllim papye-maşedən hazırlanacaq məmulatın yerinə yetirilmə alqoritmini nəzərə çatdırır:

1. Hansı məmulatı düzəldəcəyinizi müəyyənləşdirin. Onun təyinatı, quruluşunu və ölçülərini təyin edin. Onu necə bitkin şəkildə salmağı düşünün.

2. Vazanın hazırlanması üçün özül plastilindən etmək olar.

3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən çox olmayan qəzet qırıntıları isladın.

4. Özülə hər hansı bir yağ (məsələn, vazelin) sürtün və ya ona sellofan təbəqə dolayın.

5. Formaya üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış kağız qırıntıları yapışdırın. Kağızın özülə yaxşı yapışması üçün birinci qatı çirşə sürməyin. Çalışın ki, kağız qırıntıları bir-birini örtün. Basmanın kənarlarını qayçı ilə səliqəyə salın.

6. Basmanı formada yaxşıca qurudun.

7. Pəstahı formadan çıxarın. Bunu etmək çətindir, onu eninə və ya uzununa kəsin.

8. Bir təbəqə qəzet kağızı qoymaqla tayları yapışdırın və basmanı qurudun.

9. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşlaq astar çəkin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASDIRMA

10. Basmanı qurudun.

11. Xırda dənəli sumbata kağızı ilə pəstahı cilalayın.

12. Məmulatı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür. Qruplara tapşırıqlar verilir.

I qrup. Papye-maşedən hazırladığınız vazanın forma və ölçüsünü dəqiqləşdirin və özülünü düzəldin. Kağızın özülə yapışması prosesini qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirin.

II qrup. Pəstahın formadan çıxarılma prosesini yerinə yetirin. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşla astar çəkin.

III qrup. Vazanı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim suallar əsasında müzakirə təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Siz bu gün nə öyrəndiniz? (*Papye-maşenin hazırlanması*.)
2. Vazanın hazırlanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Vazanın hazırlanması ardıcılığı sadalanır.*)
3. Pəstahın formasını necə aldınız? (*Formanın alınması üsulu qeyd edilir.*)
4. Vazanı nə ilə bəzədiniz? (*Vazanın bəzədilməsi üçün yerinə yetirilən emal üsulları sadalanır.*)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

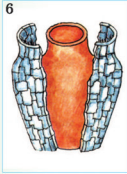
Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir, bir daha papye-maşenin və vazanın hazırlanması üsullarından danışır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müəlifq aparılır.

Dərs
26

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASDIRMA

6

7

8. Pəstaha PVA yapışdırın və quşla astar çəkin.
9. Məmulatı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

8

9

SUALLAR

1. Papye-maşenin hazırlanma texnologiyası necədir?
2. Hazırladığınız məmulat haqqında danışın.
3. Onun bəzədilməsi təyinatına və quruluşuna uyğundurmu?
4. Kağızdan papye-məşe texnologiyası ilə hazırlanmış məmulat nə üçün pəstahın formasını alır, sərt və möhkəm olur?

64

 Papye-maşedən istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Papye-maşedən hazırlanacaq məmulat üçün iş yerini təşkil etmə				
Papye-maşedən məmulatları hazırlamaq üçün vasitələri seçmə				
Papye-maşedən hazırlanacaq məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS 27

MÖVZU: YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

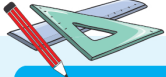
1. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatın texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Yarıqlı kilid məmulatı hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «Quş» fiqurunun hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Həcmli məmulatın hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatların detallarını hazırlayır.
7. Yarıqlı kilidin detallarını birləşdirməklə həcmli məmulatı hazırlayır.
8. Həcmli məmulatların hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. «Quş» fiqurunun qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Həcmli məmulatların hazırlanmasında təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURASDIRMA

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi

RESURLAR

Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün fırça, dərslik, iş vərəqi, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə dərslikdə (səh. 65) verilən yarıqlı kilidi olan həcmli məmumat nümunələrini göstərərək sual verir:

– Siz həcmli məmumatlarda nəyi müşahidə etdiniz?

Müəllim dərslikdəki materialı oxumağı şagirdlərə tapşırır və sual verir:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmumatların hazırlanmasında nələrdən istifadə edilib?

Tədqiqat sualı:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmumatları necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq. Dərslikdəki ardıcılıq üzrə «Quş» fiquru hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları «Yarıqlı kilidi olan həcmli məmumatları» təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Yarıqlı kilid birləşməsindən istifadə etməklə quş fiqurunu nədən hazırladıınız? (*Kağız zolaqlar, yapışqan və rəngli kağızlar.*)

2. «Quş» fiqurunu düzəldərkən nəyə fikir vermək lazımdır? (*Şagirdlər «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığını söyləyir.*)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 27

YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR

Hələ qədim zamanlardan sənətkarlar taxtadan bir mismar işlətmədən böyük saraylar tikirdilər.

 Kağızdan həcmli məmulatları yapışqan işlətmədən hazırlamaq olarmı?

Bu oynucağı necə düzəltmək olar?
Onu kağızdan yapışdırmaq olar?
Bu halda neçə detallardan istifadə etmək lazımdır?
Qeyd etmək lazımdır ki, nazik kartondan olan detalları yarıqlı kilidlə birləşdirmək olar.
Bunun nə üçün belə adlanmasını siz işi qurtardıqdan sonra başa düşəcəksiniz.

 Sizcə, bu üsulla birləşmədə nə qədər detal lazım olacaq?

 Detaiların simmetrik olmasına və kəsimlərin simmetriya oxu boyunca aparılmasına diqqət yetirin.

Bəs yarıqlı kilid nədir?
Yarıqlı kilidli olan oynucaqlar üçün başqa forma da seçmək olar.

Aşağıdakı oynucaqda istifadə olunmuş birləşmə üsulunu yarıqlı kilid üsulu adlandırmaq olarmı?

 Bu üsul əvvəlki üsuldən nə ilə fərqlənir?

 Kəsimləri yerinə yetirərkən nəyə fikir verəcəyinizi düşünün.

65

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 27

Əgər bir tərəfi rəngli olan kartondan istifadə edəcəksinizsə, onda digər tərəfin necə bəzədilməsi haqqında fikirləşin. Məsələn, əlavə dairəliklərlə, folqa qırıntıları və s. ilə.

Yapışqanın köməyi ilə kağız zolaqlardan məmulat hazırlanmasını artıq bilirik. Burada da yapışqanın özünə yarıqlı kiliddən istifadə etmək olar.

 Yarıqlı kilid birləşməsindən istifadə edərək kağız zolaqlarından quş fiqurları düzəldin.

 Bütöv qalın xətlərin mənası nədir?
Bəs iki nöqtəli ştrix xətlərin mənası nədir?

Açıqlıqlardakı bütöv qalın xətlər detailın görünən konturunu (kəsikləri) əks etdirir.
Zolaqların uzununu və enini özünü müəyyənləşdirin.

 Bu zaman nəyi nəzərə almaq lazımdır?
Qatlama və kəsmə yerlərini gözüyaarı təyin edin.
Açıqlıqlardan göründüyü kimi, kəsmə yerlərini dəyişməklə müxtəlif quş fiqurları yaratmaq olar.

SUALLAR

1. Detaiların hansı birləşdirmə növlərini tanıyırsınız?
2. Yarıqlı kilidli olan birləşmələr onlardan nə ilə fərqlənir?
3. Yarıqlı kəsərkən nəyə fikir vermək lazımdır?
4. Quş fiqurlarında yarıqlı kilid hansı rol oynayır?

 Yapışqanın köməyi olmadan kağız zolaqlarından məmulat hazırlayın.

66

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağız zolaqlardan hazırlanmış «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
«Quş» fiqurunun hazırlanma texnologiyasını izah etmə				
«Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığının müəyyənləşdirmə				
«Quş» fiqurunun detallarının birləşdirmə və hazırlama				
Əməkdaşlıq etmə				

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRS 28

MÖVZU: DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Dəridən hazırlanmış qolbağın emal texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Dəri qolbağı hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Dəri qolbağın hazırlanması üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dəri qolbaq məmulatının hazırlanmasını müəyyənləşdirir.
5. Dəri qolbaq məmulatının hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Dəri qolbağın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə qolbağı hazırlayır.
8. Dəri qolbağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirir.
9. Dəri qolbağın qrup tərəfindən hazırlanma prosesində birgə fəaliyyət bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Dəri qolbağın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Dəri qolbaq məmulatını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin xəməsi

RESURLAR

Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 28

DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI

 Dəridən hazırlanan məmulatlara harada rast gəlmisiniz?
Dəri materialından hazırlanan məmulatlar hansılardır?

 Şəkildeki məmulatları nəzərdən keçirin. Bu məmulatlar hansı materialdan hazırlanmışdır?

 Açar üçün brelot*

 Öləcən

 Dəri qolbaq

Heyvan dərisi — yumşaq plastik materialdır. Dəri qədim əcdadlarımızın istifadə etdiyi əvəzolunmaz materialdır. Dəridən hazırlanmış məmulatlar bu günə kimi geniş yayılmaqda və dəbdə qalmaqda davam edir.

İnsanlar dəridən hər şey — ayaqqabı və geyim, bəzək əşyaları, qoşqu ləvazimatı və hətta qədim əlyazmalar üçün perqament** də düzəldiblər. Tarixdə dəri pullar, dəridən sığınacaq yerləri və daxmalar, musiqi alətləri və s. mövcud olub.

Siz də dəridən hazırlanmış köhnə əşyalara yeni həyat verə bilərsiniz. Dəridən olan köhnə uzunboğaz çəkmələri, əlcəkləri, çantaları atmayın. Məmulatın daha az köhnəlmiş hissələrindən dəri qırıqları kəsin. Çirkənlənmiş dərinin bismiş ilıq süd ilə yuyub təmizləyin. Nəm dəri qırıqlarını hamarlayın və üzərinə quru parça qoyaraq press altında qurudun.

Dəri ilə işləyən ustalar xüsusi alətlərdən — iti bıçaqlardan və dəşikaçandan istifadə edirlər.

 İş görmək üçün nisbətən nazik dəri götürün. Bu halda dəşikləri dəf-tərxana bıçağı və ya dəşikaçanla açmaq olar.

 Dəri qolbağın hazırlanması ardıcılığına nəzər yetirin. Kartondan ülgü düzəldib bir dəridən beş ədəd, digər rəngdə olan dəridən isə dörd ədəd dairə kəsin.

 *** Brelot** — aqardan asılan bəzək

**** Perqament** — qədimdə yazı üçün işlədilən heyvan dərisi

67

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 28

Dəşiklərin lazımı yerdə açılması üçün kağız dairelər üzərində dəşikaçanı necə işlədəcəyinizi məşq edin.

Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lent kəsin. Lenti bir-birinin üzərinə qoyulmuş dairelərdən ardıcıl olaraq keçirin.

Qolbağı qolunuza taxıb ölçün və lentin uclarını lazım olan ölçüdə kəsin. Bərkidici bəndi düzəldin. Dəridən uzunluğu 25 sm, eni 4–5 mm zolaq və diametri 1,5–2 sm-dən böyük olmayan daire kəsin.

 Lentin uclarında və dairelərin ortasında çox da böyük olmayan dəşiklər açın.

Unutmayın ki, dərinin ancaq taxta altlığı üzərində kəsmək olar. Onu bir həmləyə kəsmək məqsəduyğun deyil. Bıçaqla kəsmə yeri boyunca böyük qüvvə tətbiq etmədən bir neçə dəfəyə kəsmək lazımdır.

SUALLAR

1. Dəridən hazırlanmış hansı məmulatları tanıyırsınız?
2. Dəri ilə işləmək üçün hansı alətlərdən istifadə edilir?
3. Dəri qolbağı hansı ardıcılıqla düzəldtiniz?

 Dəridən istifadə etməklə istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

68

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

- Hansı zinət əşyalarını tanıyırsınız?
 - Qolbağı qızıldan başqa daha hansı materialdan hazırlamaq olar?
- Şagirdlər mülahizələrinin bildirirlər.

Tədqiqat sualı:

- Dəridən qolbağı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 67–68) yönəldir və dəri qolbağın hazırlanma texnologiyası ilə tanış olmağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 4 qrupa bölür. Qruplara tapşırığı yerinə yetirməyi tapşırır.

I qrup. Qırmızı və qəhvəyi rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

II qrup. Sarı və göy rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

III qrup. Mavi və qırmızı rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

IV qrup. Vazanı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Siz qolbağı hansı materialdan hazırladınız? (Müxtəlif növ dərilərdən.)
2. Siz qolbağı hansı ardıcılıqla hazırladınız? (Kartondan ülgü ilə bir rəngdən olan dəridən beş dairə, digər rəngdə olan dəridən dörd dairə kəsilir. Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lent bir-birinin üzərinə qoyulmuş dairələrdən ardıcıl keçirilir. Qolbaq qola taxılaraq ölçülür və lazım olan ölçüdə kəsilir. Bərkidici bənd düzəldilir.)
3. Dərini necə kəsiniz? (Taxta üzərində bir neçə dəfəyə, böyük qüvvə sərf etmədən kəsilir.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Dəri qolbaq» məmulatının hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Dəri qolbağın emal texnologiyasını mərhələlərlə izah etmə					
Qolbağın hazırlanması üçün düzgün emal vasitəsi seçmə					
Detalları birləşdirmə					
Sadə tərtibat etmə					
Əməkdaşlıq etmə					

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRS 29

MÖVZU: PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

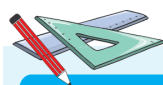
MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastik butulkadan pəstah məmulatının emal texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vasitəsini seçir.
4. Plastik butulkanı kəsmək üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
5. Plastik butulka pəstahının hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
6. Plastik butulka pəstahının detallarını kəsir.
7. Detalları düzgün birləşdirərək məmulat hazırlayır.
8. Məmulatların pəstahının hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Plastik butulkanın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Plastik butulkanın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Plastik butulkadan məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müəkkim
beyin həmləsi

RESURSLAR

Plastik butulka,
qayçı, bıçaq,
sığallayıcı,
dəftərxana bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

Mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim plastik butulkanı kəsilmiş pəstahını şagirdlərə göstərir və sual verir:

Bu pəstah nədən hazırlanır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim bildirir ki, bu məmulatlar plastik butulkadan hazırlanır.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 29

PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR

Siz dəfələrlə plastik butulkadan su içmişiniz.

Bəs plastik butulkalardan hansı məqsədlə istifadə etmək olar? Plastik butulkadan hansusa bir məmulat düzəltmək olarmı?

Əgər onu kəssək, kəsilmiş hissələrdən necə istifadə edə bilərik?

Butulkanın dibə yaxın hissəsini enli və ensiz zolaqlara ayıraraq (1). Zolaqların ucunu elə kəsək ki, iti olsun (2). Nazik zolağın iti ucuna asanlıqla lazım gələn detalları taxmaq olar (3). Nazik zolaqların altına yaxın hissədə yarıq açıb (4), ona zolağın ucunu keçirmək olar (5).

Bəs butulkamı necə kəsmək lazımdır? **Diqqət! Bıçağı və butulkamı düzgün tutmağı öyrənmək çox vacibdir.**

Butulkamı bərk saxlayıb (6) bıçağı qələm kimi, işlək ucuna yaxın tutaq (7). Bıçağı butulkaya astaca sıxsaq, onu çərptə bilərik. Butulkamı bıçağa tərəf döndərməklə kəsməyi davam etdirək (8).

Bəs zolaqları necə kəsmək olar (9)? Gəlin, bunu gözəyari edək. Pəstahı bərk tutub birinci kəsini yerinə yetirək (10).

69

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dərs 29

Pəstahı çevirib, birinci kəsimin düz qarşısından digər bir kəsım edək. Sonra hər bir yarımhissəni yenə də ortadan kəsək. Beləliklə, bizə lazım olan sayda kəsik edək (11).

Zolaqları elə kəsək ki, ucları iti olsun. Bütün zolaqları ovcumuza alaraq, baş barmaq tərəfdən birini buraxaraq və iki həmləyə ucunu kəsək (12).

Əgər pəstahın bir parçasını aşağı əyərək möhkəm qatlayıb buraxsaq, o qatlanmış şəkildə qalacaq (13).

Plastikin nazik zolağını sığallayıcı ilə bir qədər özünə tərəf çəkib «bururlar» (14).

! Dəftərxana bıçağı və qayçı ilə işlədikdə təhlükəsizlik qaydalarını bir daha yada salmaq lazımdır.

Unutmayın: Küt bıçaq və qayçılarla işləmək olmaz.

Dəftərxana bıçağının zolağı cızıqlarla hissələrə bölünmüşdür. Əgər hissələrdən biri kütərsə, bu hissəni sıdırıb atmaq lazımdır.

SUALLAR

1. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün nə etmək lazımdır?
2. Plastik butulkaları kəsmək üçün hansı alətlərdən istifadə etmək olar?
3. Bu alətlərlə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına riayət edilməlidir?

Plastik butulkadan istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

70

Tədqiqat sualı:

– Plastik butulkalardan pəstahı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 69–70) yönəldir.

Müəllim məmulatların hazırlanması texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

Tapşırıq. Plastik butulkanın pəstahını hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları məmulatı təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Siz məmulatları nədən hazırladınız? (*Plastik butulkadan.*)
2. Məmulatları hansı üsulla hazırladınız? (*Plastik butulkada zolaqlar kəsməklə.*)
3. Məmulat hazırlayarkən necə birləşdirdiniz? (*Dərslikdəki məlumata əsasən izah edirlər.*)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASHDIRMA

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və plastik butulkadan pəstahın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Plastik butulkadan pəstah hazırlanması mərhələlərini şərh etmə				
Hazırlanacaq pəstahın iş yerini təyin etmə				
Pəstahı hazırlayarkən təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS
30

**MÖVZU: ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ, TƏDARÜKÜ
VƏ EMALI (1 saat)**

STANDART 1.1.1.; 1.3.5.

MƏQSƏD

Şagird:

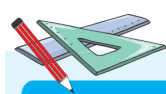
1. Oduncağın materiallarının əldə edilməsi texnologiyalarını izah edir.
2. Məmulat hazırlığında oduncağın emal texnologiyalarını izah edir.
3. Oduncaqla işlədikdə təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarını şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURASHDIRMA

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Altıq nümunələri,
oduncaq yapış-
qanı, dərslik,
mişar, bıçqı,
lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim müxtəlif quruluşlu altıqları göstərir və suallar verir:

- Bu məmulat nədən hazırlanıb?
- Altıq nə üçündür? Ona məişətdə ehtiyac varmı?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

- Oduncaqdan altıqı necə hazırlamaq olar?
- Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.
Müəllim şagirdlərə dərsliyin 71–73-cü səhifələrindəki materialı oxumağı tövsiyə edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür:

I qrup. a) Oduncağın emalı haqqında dərsliyə əsasən izahat verin. b) Oduncaqdan hansı məişət əşyalarını düzəltmək olar?

II qrup. a) Oduncaq və faner hansı xassələrə malikdir? b) Mişar materialı və faner arasında oxşar cəhətləri sadalayın.

III qrup. a) Pardaqlanma və bəzəmə haqqında izahat verin. b) Həndəsə və yığma haqqında məlumat verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.
Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim qrupların işinə nəzarət edir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. Oduncağı kimlər tədarük edir? (Dərsliyə əsasən şagirdlər fikir bildirirlər.)
2. Oduncaqdan necə istifadə edirlər? (Mebel və məişət əşyaları, tikinti materialları, oyuncaqlar və s. hazırlayırlar.)
3. Oduncağın hansı xüsusiyyətləri var? (Yaxşı emal olunur, səsi və əttiliyi keçirir, suda şişir, əyilir və çatlayır.)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASHDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASHDIRMA

Dərs 30

ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ, TƏDARÜKÜ VƏ EMALI

Pəncərə **Dəvə fiquru** **Qəhvədən üçün altlıq**

Şəkilləri diqqətlə nəzərdən keçirin.

Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?
Oduncaq və fəner hansı xassələrə malikdir?
Oduncağı necə istifadə edirlər?

Siz hansı oduncaq növlərini tanıyırsınız?

Oduncaq qabığı və budaqları təmizlənib, doğranmış ağacdən alınan bərk materialdır. O, tikintidə, mebel və meşə əşyalarının hazırlanmasında, dekorativ-təbiiq sənət nümunələrinin hazırlanmasında istifadə olunan ən çox yayılmış təbii materialdır.

Oduncaq möhkəm olduğu qədər də yumşaqdır. O yaxşı emal olunur, səsi və istiliyi keçirmir, suda şişir, əyilir və çatlayır.

Oduncağı metal bərkidicilər mismar və şruplar yaxşı birləşdirir.

Oduncaqdan düzəldilən məmulatlar uzunömürlü və gözəl olur.

Oduncağın əldə edilməsi və emalı haqqında nə bilərsiniz?
Şəkillərə nəzər yetirin. Orada nə təsvir olunub?

Oduncağın tədarükü ilə meşə tədarükü sənayesi məşğul olur. Bu qiymətli xammalın tədarükü və ilkin emalı bir neçə əməliyyatdan ibarətdir – ağacın budaqlarının kəsilməsi, daşınması, mişarlanması, çəşidlənməsi, anbarlara yığılması.

71

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASHDIRMA

Dərs 30

Oduncağın tədarükü ilə meşəqırıqlar məşğul olur. Sonra qırılmış ağacların budaqları xüsusi maşınlarla kəşilir. Avtomobil sürücüləri, çayla ağac axıdan fəhlələr, elektrik qatırı maşinistləri avtomobil, su və dəmiryolu nəqliyyatı ilə tirləri meşə sənayesi kombinatlarına daşıyırlar.

Kombinatların anbarlarında tirlər ölçülərinə və keyfiyyətinə görə çəşidlənir və nizamla yığılır.

Oduncağın emalı ilə ağac emalı sənayesi məşğul olur.

Mişarlamadan və biçib-kəsmədən əvvəl qabıqsoyma dəzgahlarında ağacların qabığı soyulur.

Tirləri ağacəkmə dəzgahlarında mişarlayırlar. Beləliklə də, oduncaqdan müxtəlif mişar materialları: taxta, tir və tircik alınır.

Taxta **kənar** **Tir**

Bu elementləri istənilən mişar materialı nümunəsində tapın.

Mişar materialından başqa oduncaqdan digər materiallar, məsələn, fəner alınır.

Fəner yüngül və möhkəm material olub, nazik oduncaq təbəqələrin yapışdırılması yolu ilə alınır. O, yaxşı emal olunur, nəmişlikdən qorxmur. Fənerdən tikintidə döşəmə və tavanların, sənayedə mebellərin, meşə əşyalarının, oyuncaqların hazırlanmasında istifadə olunur.

Mişar materiallarını və fəner nümunəsini nəzərdən keçirin.

Bu materiallar arasında ümumi olan nədir?
Onlar nə ilə fərqlənir?
Fəner nümunəsi necə təbəqədən hazırlanmışdır?
Oduncağın emalı özündə bir neçə əməliyyatı cəmləşdirir: mişarlama, yığma, bəzəmə.

Yadda saxlayın: oduncağı hissələrə ayırmaq üçün onu **mişarlamaq** lazımdır. Bu məqsədlə mişardan, biçqıdan və ya lobzıkdən istifadə edirlər.

72

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Oduncağın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirmə			
Məmulatın detallarını hazırlama			
Məmulata uyğun emal texnologiyası seçmə			
Əməkdaşlıq etmə			

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURASDIRMA

DƏRS
31

MÖVZU: LOBZİKLƏ MİŞARLAMA (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.

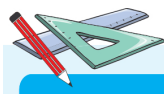
MƏQSƏD

Şagird:

1. Lobzıklə mişarlama ilə bağlı təqdimat edir.
2. Lobzıklə mişarlamaya görə iş yerini təşkil edir.
3. Lobzıklə işləyərkən müvafiq təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
müsahibə

RESURLAR

Dərslik,
lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız?
2. Siz hansı dəşici alətləri tanıyırsınız?
3. Bu alətlər təhlükəlidir mi? Nə üçün?
4. Hansı kəsici və dəşici alətlərlə iş üsulları sizə tanışdır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Kəsici alətlərlə işlədikdə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına və iş üsullarına əməl etmək lazımdır?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 74–76) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və tapşırıq verir. Şagirdlər mətnlə tanış olurlar.

I qrup. Lobzıklə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır? (İzah edilir.)

Dərs 31

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

LOBZİKLƏ MİŞARLAMA

Texnologiya dərslərində siz çox vaxt sapla işləmək məcburiyyəti qarşısında qalırsınız. Əl əməyi ilə məşğul olmaq üçün müxtəlif rəngli sap yumaqları lazımdır.

Sapı nəyə dolayırlar? Şəkili nəzər yetirin. Bu nədir?

Doğru fikirləşirsiniz. Bu sap dolamaq üçün qarqaradır. Sap dolamaq üçün maraqlı heyvan fiquru şəklində olan möhkəm və uzunömürlü qarqaraları fanerdən hazırlamaq olar.

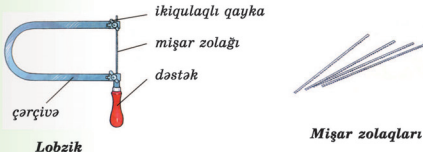
Bildiyiniz kimi belə mürəkkəb formalı fiqurları kağızdan qayçı ilə kəsmək olar.

Bəs faner və ya penoplastdan* belə məzəli qarqaraları necə kəsmək olar?

Heyvan fiqurlu məzəli qarqaraları hazırlamaq üçün hansı alət və tərtibatlar lazımdır? Heyvan fiqurları üçün lazım olan ölçüdə postalı faner lövhəsindən mişarla kəsmək olar.

Mişarla fanerdən heyvan fiqurlarını kəsmək olarmı? Bu halda köməyə lobzik gəlir.

Yadda saxlayın!
Lobzik ayrıxətli konturu olan fiqurları mişarlama alətidir. Ensiz və nazik mişar zolağı onun işlək hissəsidir.

Mişar zolağı lobzikin çərçivəsinə ikiqulaqlı qayqa və açarın köməyi ilə birləşdirilir.

*** Penoplast — çoxməsaməli plastik kütlə**

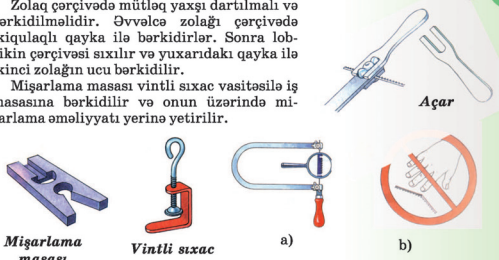
74

Dərs 31

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Zolaq çərçivədə mütləq yaxşı dartılmalı və bərkidilməlidir. Əvvəlcə zolağı çərçivədə ikiqulaqlı qayqa ilə bərkidirlər. Sonra lobzikin çərçivəsi sıxılır və yuxarıdakı qayqa ilə ikinci zolağın ucu bərkidilir.

Mişarlama masası vintlə sıxmaq vasitəsilə iş masasına bərkidilir və onun üzərində mişarlama əməliyyatı yerinə yetirilir.

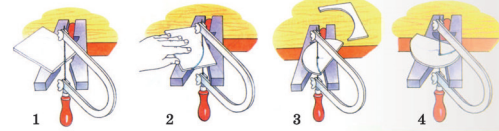
Mişarlama masası **Vintlə sıxmaq** a) b)

Mişarı çərçivəyə düzgün bağlamaq lazımdır (a). Bütöv mişar zolağı ilə işləmək lazımdır (b).

Yadda saxlayın!
Mişar zolağını lobzیکə ancaq böyükklərdən biri (məsələn, müəllim) bərkitməlidir.

Vintlə sıxmaq masaya etibarlı bərkidilir. Sol əlin mişarın altına düşməsinə nəzarət etmək lazımdır.

Mişarlama texnikasını öyrənmək
1. Postalı mişarlama masasına rahat qoyaraq faneri və ya penoplastı mişarlamağa başlayaq.

2. Mişar zolağı qarşıya əylmədən yuxarı-aşağı gedir. Sol əl postalı hərəkət etdirir.

75

II qrup. Lobzik hansı hissələrdən ibarətdir? (İzah edilir.)

III qrup. Lobzikedən hansı məqsədlər üçün istifadə olunur?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırıqları yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izah və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Şagirdlər dərsləyin 74–76-cı səhifələrindəki materiallarla tanış olur. Fikirlərini dəqiqləşdirirlər.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müəllim müzakirəni suallar əsasında təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (Lobzik, mişar, qayçı, balta.)
2. Lobzیکlə işləyəndə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına və iş üsullarına əməl etmək lazımdır? (Şagirdlər qaydaları və iş üsullarını sadalayırlar.)
3. Nadfil nədir? (Onun köməyi ilə fanerin kənarlarındakı kələ-kötür yerlər hamarlanır.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha kəsici alətlərlə işlədikdə lazım gələn təhlükəsizlik texnikası qaydalarını və iş üsullarını təkrarlayır.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURASHDIRMA

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Lobzıkdən istifadənin təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmə				
İş prosesini mərhələlər üzrə izah etmə				
Emal vasitələrinin əhəmiyyətini izah etmə				
Əməkdaşlıq etmə				

DƏRS
32

MÖVZU: HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2., 1.3.3., 1.3.4., 1.3.5., 1.3.6.

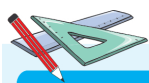
MƏQSƏD

Şagird:

1. «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. «Hərəkətli ayı» hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
3. «Hərəkətli ayı»nı hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. «Hərəkətli ayı»nın materiallarına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. «Hərəkətli ayı»nın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə hərəkətli ayını hazırlayır.
8. «Hərəkətli ayı» hazırlayanda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. «Hərəkətli ayı»nın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. «Hərəkətli ayı» hazırlayanda müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Hazırlanmış hərəkətli ayını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.ə.: 1.1.1., 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərslər

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
müsahibə

91

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURADIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURADIRMA

Dərs
32

HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR

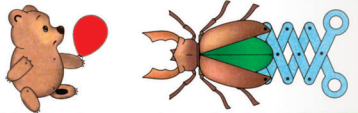

3-cü sinifdən sizə hərəkətli detalları olan hansı oyuncaqlar tanışdır?

Kukla tamaşaları xoşunuza gəlirmi?
Siz də öz kukla teatrınızı yaratmaq istərdinizmi?
Detalların hansı birləşmə növünü tanıyırsınız?

Şəkilləri nəzərdən keçirin. Bu oyuncaqların quruluşundakı özünəməxsusluq nədədir?

Hərəkətli detalları olan oyuncaqlar «canlı» görünür. Ona görə də onlarla oynamaq maraqlıdır və hətta onların köməyi ilə kukla tamaşası da yaratmaq olar.

I üsul. Mismara 2-3 burun məftil dolayırlar, sonra onu mismardan çıxarıb 20-25 mm quyruq saxlamaqla kəsirlər. Pərçimi birləşdirilən detalların dəyişinə geydirirlər. Məftilin artıq ucunu 2-3 burun olmaqla mismara dolayırlar. Oyuncaqlarda dəşiklər pərçimlərin yerləşdiyi yerdən bir az aşağıda açılır.

II üsul. Detalları pərçimlə birləşdirib onun uclarını arxa hissədən müxtəlif tərəflərə ayırırlar. Vinni Pux obrazı hamınıza tanışdır. Bu obraza oxşar oyuncaqlarda dəşiklər pərçimlərin yerləşdiyi yerdən bir az aşağıda açılır.

Sonra hərəkətli detalları qalın sapla bağlayırlar. Əgər sapın ucunu dartsaq, onda oyuncaq «oynamağa» başlayar. Belə oyuncaqlar **marionet** adlanır.

«Böcek» oyuncağında qanadlar pərçimlə gövdə və yuxarı köndələn tirciklə hərəkətli birləşdirilmişdir. Əgər barmağınızı həlqəyə taxıb hərəkət etdirsəniz, böcəyin qanadları bağlanıb-açılacaqdır.

Uşaqların sevimlisi məşhur «Vinni Pux» oyuncağını hazırlayaq.

Resurslar: karton, rəngli kağız dəsti, kalka kağızı, köçürmə kağızı və damalı kağız, karandaşlar, qayçı, mis məftil, mismar, taxta altlıq, yapışqan, yapışqan üçün fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

77

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURADIRMA

Dərs
32

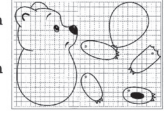
İşin gedişi

1. Oyuncaq hansı detallardan ibarətdir?
Oyuncaqda bu detallar bir-biri ilə necə birləşdirilmişdir?

2. Oyuncağın və onun detallarının damalı kağızda eskizini çəkin.

3. Oyuncağın hazırlanması üçün lazım olan materialı seçin.
Material hansı xassələrə malik olmalıdır?
Nə üçün əsas detalları kağızdan yox, kartondan düzəltmək lazımdır?

4. Detalların cizgilərini kalka və ya köçürmə kağızının köməyi ilə kartona köçürün.

5. Detalları kəsin.

6. Detalların birləşmə yerlərində dəşiklər açın.

7. Hərəkətli oyuncağı yığın.

8. Oyuncağı rəngli kağızdan olan aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngli karandaşlarla rəngləyin.

9. Böcek oyuncağını da həmin üsulla hazırlayın.

SUALLAR

1. Oyuncağın hərəkətli və hərəkətsiz detalları hansılardır?
2. Pərçimlər hansı üsulla yerinə yetirilib?
3. Detalları daha necə birləşdirmək mümkündür?
4. Bu iki oyuncağın tərpənən detallarının fərqi nədədir?

Hərəkətli «Dovşan» oyuncağını hazırlayın.

78

RESURSLAR

Məftil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altlıq, mis məftil, yapışqan, yapışqan üçün fırça, fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemə qayılusu

Müəllim şagirdlərə hərəkətli oyuncaqlar göstərir və suallar verir:

1. Bu gördükləriniz nədir?
2. Onlar bir-birindən nə ilə fərqlənir?
3. Siz belə oyuncaqlar hazırlamısınız?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim hərəkətli oyuncaqlar haqqında məlumat verir.

Tədqiqat sualı:

– Hərəkətli oyuncaq necə hazırlanır?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 77–78) yönəldir.

Onlara dərslikdəki mətni oxumağı tapşırır.

Sonra hərəkətli oyuncaqların hazırlanma alqoritmini tərtib edir.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

1. Oyuncaq hansı detallardan ibarətdir?
2. Oyuncağın eskizini damalı kağızlara çəkin.
3. Oyuncaqların hazırlanması üçün 3 material seçin.
4. Detalların cizgilərini kalka vasitəsilə kartona köçürün.
5. Hərəkətli oyuncağı yığın.
6. Detalların birləşmə yerində deşiklər açın.
7. Hərəkətli oyuncağı yığın.
8. Oyuncağı aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngləyin.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdləri 3 qrupa bölür və qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Dərslik əsasında «Hərəkətli ayı» düzəldin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qrupların tapşırığı yerinə yetirməsinə müəllim nəzarət edir, izah və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumatın mübadiləsi

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırladıqları «Hərəkətli ayı» oyuncağını təqdim edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili

Müzakirə sualları:

1. «Hərəkətli ayı»-ni hazırlayarkən nəyə fikir vermək lazımdır? (Dərslik əsasında danışılar.)
2. «Hərəkətli ayı» necə hazırlanır? (Şagirdlər «Hərəkətli ayı»-nin hazırlanma ardıcılığını söyləyirlər.)

V mərhələ: Ümumiləşdirmə və nəticə

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Hərəkətli ayı»-nin hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Qiymətləndirmə

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
İş yerini təyin etmə			
«Hərəkətli ayı»-nin hazırlanması ardıcılığını müəyyən etmə			
Uyğun emal texnologiyasını seçmə			
Əməkdaşlıq etmə			

İLLİK TEST TAPŞIRIQLARI

1. Makulatura nədir?

- a) dəmir tullantısı b) qida tullantısı c) kağız tullantısı

2. Sterilizasiya nədir?

- a) mikropsuzlaşdırma b) mikroblaşdırma c) qatılaşdırma

3. Sentrifuqanın nə olduğunu izah edin.

4. 10 növ əmək alətinin adını sadalayın.

5. Hansı istehsalat sahələrindədir?

- a) ofis, məktəb, zavod
b) fabrik, kombinat, uşaq bağçası
c) zavod, fabrik, kombinat

6. Məişət cihazlarından bir neçəsinin adını yazın.

7. Metallurgiya kombinatına aşağıdakılardan hansılar aiddir?

- a) domna peçi, metal emal edən sexlər, peçə daxil olan xammal
b) elektrik sobası, kompüter, televizor
c) ayaqqabı fabriki, maşın zavodu, ət kombinatı

8. Kənd təsərrüfatı alətlərinə hansılar aiddir?

- a) taxta çəkil, kəlbətin, rəndə, lobzik
b) ağır çəkil, bıçqı, balta, mişar
c) yaba, dırmıq, dəryaz, kətmən

9. Məişətdə pul ilə idarə olunan avadanlığın adını yazın.

10. Aşağıdakı sözlərin mənasını yazın.

Integrator

Kombinat

Fabrik

11. Özünəxidmət zamanı nələrə əməl etmək lazımdır?

12. Sözlərin izahı hansı cərgədə düzgün qeyd olunub?

a) rejim – qayda	ration – yemək qaydası	menu – yemək sırası
b) rejim – gigiyena	ration – ərazi	menu – cədvəl
c) rejim – gimnastika	ration – əyləşmək qaydası	menu – yemək qaydası

1. Yeməyi bəzəmək üçün hansı ərzaqlardan istifadə olunur?

- a) soğan, kök, sarımsaq, pendir
b) kök, turp, çuğundur, limon
c) yumurta, pendir, kolbasa, bibər

TESTLƏR

14. Masa arxasında necə oturmaq lazımdır?

15. Karandaş qutuları hansı materialdan hazırlanır?

- a) kağız, karton, taxta b) parça, kağız, salfet c) faner, odun, parça

16. Yeməkləri nə üçün bəzəmək lazımdır? Fikrinizi yazın.

17. Çörəyi süfrəyə nə vaxt gətirmək lazımdır?

- a) qonaqlar masa arxasında olmayanda
b) qonaqlar süfrəyə oturanda
c) yemək yeyildəndən sonra

18. Qidanın qəbulu qurtarandan sonra bıçağı, qaşığı və istifadə olunmuş salfeti hara qoymaq lazımdır?

- a) nimçəyə qoymaq b) sol tərəfə qoymaq c) sağ tərəfə qoymaq

19. Dəftər, kitab, jurnal və s. üzünə nə deyirlər?

- a) cild b) çexol c) astar

20. Nazik dəftəri necə tikmək lazımdır? Yazılı izah edin.

21. Çertyoj nədir? Yazılı izah edin.

22. Texniki rəsm nəyi təsvir edir?

- a) əşyanın formasını
b) əşyanın həcmi
c) əşyanın xarakterini

23. Hansı kağızqatlama sxemlərini öyrənmişiniz? Sadalayın.

24. Dəbilqədən hansı peşə sahibləri istifadə edilir?

- a) üzümçülər, pambıqçılar b) həkimlər, müəllimlər c) kosmonavtlar, tankçılar

25. Ornament nədir?

- a) bəzək elementlərindən biri
b) folklor nümunəsidir
c) milli geyimdir

26. Plastikləndirilməsinin hazırlanması ardıcılığını izah edin.

27. Çarpaz tikmə üsulu ilə nələr hazırlamaq olar? Yazılı izah edin.

28. Müasir avtomobillərin cavab verməli olduğu tələblər hansılardır?

29. Bu sözlərin mənasını açıqlayın.

1. Papye-maşе _____
2. Çiriş _____

30. Bu sözlərin mənasını açıqlayın.

1. Açıdan asılan bəzək əşyası _____
2. Qədimdə yazı üçün işlədilən heyvan dərisi _____

31. Pəstah nədir? İzah edin.

32. Nadfil nədir? İzah edin.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

Rus dilində

1. **Т.Н.Проснякова.** Технология. Творческая мастерская. Учебник для 4 класса. Издательство «Учебная литература», 2009.
2. **Т.Геронимус.** Маленький мастер. Учебник по трудовому обучению - 4 класс. Москва, «Аст-Пресс школа», 2007.
3. Технология. Учебник для 4 класса. Под ред. В.Д. Симоненко. М.; Бентана - Граф, 2006.
4. **Н.Роговцева, Н.Богданова, Р.Шипилова, С.Наденкова.** Технология. Учебник для 4 класса. Изд. «Просвещение», 2014.
5. **Е.А.Лутцева, О.А.Куревина.** Технология. Учебник для 4 класса. Изд.: «Баласс», 2010.

